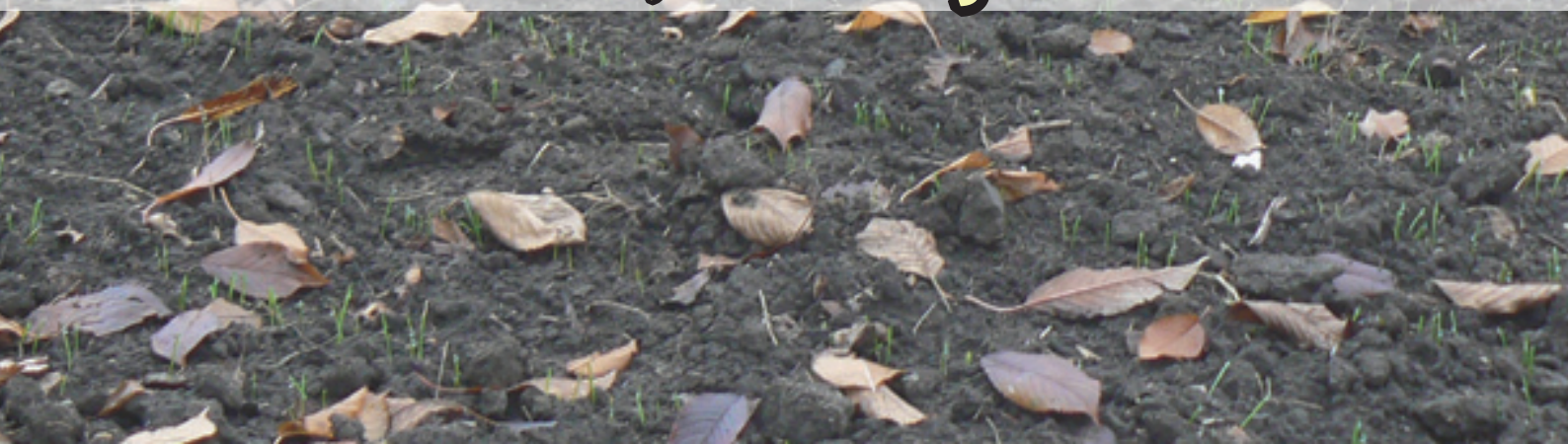

Realități Culturale

REVISTĂ DE ETNOGRAFIE, FOLCLOR ȘI CULTURĂ CONTEMPORANĂ

Dinastia de muzicanți **DRUȚAC** s. Cotiujeni, r. Briceni

Festivalul Național al Cărții și Lecturii
consacrat scriitorului
ION DRUȚĂ
or. Donușeni

PAVEL POPA Brumar.....	1
Calendar Cronologic.....	3
NICOLAE BĂIEȘU Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil	2
LUDMILA CERGUȚA Un septembrie însoțit la Bălți.....	6
MARIA GÂRJEU A manu tenta	7
DUMITRU PĂSĂT Alexie Mateevici: preocupări etnografice și folclorice.....	8
BP RAIONALĂ DROCHIA Expoziția „Nichita Stănescu” la Drochia.....	10
ELENA TEODOREANU Părintele Dimitrie cel necunoscut	11
TATIANA BUTNARU	
Arhetipuri și semnificații mioritice în poezia epică populară	15
VICTOR GHILAȘ Dicționar de etnomuzicologie	18
MARIA SCOARȚĂ Festivalul „Hangul din Coteala”	20
Să ne păstrăm ce avem mai sfânt	21

NADEJDA CUCU	
Bostaniada — o sărbătoare cum nu s-a mai văzut în R. Moldova	22
DIANA PUȘCA Centrul raional de Cultură și Tineret „Grigorie Sirbu”	23
LIUBA DANUȚA	
Festivalul Național al Cărții și Lecturii consacrat scriitorului Ion Druță.....	24
ION DORU Cahulul lansează noi interpreți	24
ULEA CALISTRU Nu noi suntem stăpânii limbii, ci limba e stăpâna noastră..	25
ION DOMENCO Drag mi-i cântul.....	26
TATIANA COROI Auzul muzical.....	27
ELENA LEVIȚAIA Festivalul etnofolcloric „De la lume adunate”	28
ANGELA URSACHE Cartea și lectura ne unește	29
CAROLINA GUȚAN Cultivarea lecturii	29
GRIGORE ZĂNOAGĂ Cum am început să studiez Trombonul	30
Prima lecție de bărbăție.....	30

PROIECTUL „REALITĂȚI CULTURALE”
nr. 11 (29) noiembrie 2013

Adresa: mun. Chișinău, str. București,
68, of. 313, 314

Tel.: (+373 22) 20-25-53

Mob.: (069) 39 24 98 (redacția)

Fax: (+373 22) 20-25-55

E-mail: popapavel55@gmail.com
notografprim@gmail.com

COLEGIUL DE REDACȚIE

Pavel Popa, redactor-șef

dr. Varvara Buzilă,
Muzeul Național
de Etnografie și
Istorie Naturală

dr. Victor Ghilaș, AȘM

Claudia Șerșun,

Ministerul Culturii

Mariana Cocieru, AȘM

Veta Ghimpu-Munteanu,
Teleradio-Moldova

Gheorghe Nicolaescu,
Cabinetul metodic
al Ministerului Culturii

Tudor Grigoriță,
Secția Cultură Ialoveni

Cristian Șarban,
design, tehnoredactare

Editura „Notograf Prim” s.r.l. /
Tipografia F.E.P. Grafema Libris s.r.l.

Brumar

(simboluri și semnificații tradiționale)

Fiind cea de-a 11 lună în calendarul nostru, numărul 11 este „asociat spiritualității”, Noiembrie ne prevestește sfârșit de toamnă și început de iarnă. Zilele devin tot mai mici și nopțile mai lungi și mai reci, soarele apare tot mai rar. Oamenii își schimbă veșmântul de toamnă cu cel de iarnă. Țăranii isprăvesc ultimele pregătiri de iarnă. Tot mai des cade bruma – i-a venit și timpul ei.

Proveniența numelui Noiembrie are rădăcini adânci în latinescul November – nouă, a noua fiind luna noiembrie în calendarul roman.

Grecii au numit luna noiembrie - Maimakterion. În limba română, lunii noiembrie îi mai zice popular și Brumar, pentru că în această perioadă se intensifică bruma și promoroaca. Este timpul brumei, sunt însămânțate toate grânele de toamnă și totul este gata pentru iernat. În zilele calde românilor plantează copăcei, sau se sapă gropi pentru cei care urmează să fie sădiți în primăvară, îngroapă via pentru a o proteja de ger, iar trunchiurile copacilor se vopsesc cu var ca să nu-i ademenească pe iepuri să le distrugă scoarța, fierbe mustul și se transformă în vin, se începe aratul miriștilor pentru însămânțările de primăvară.

Pietrele lunii:

Topazul

Citrinul

Floarea lunii:

Crizantema

Copacii lunii:

Castanul

Frasinul

Sfântul Dumitru Izvorătorul de Mir — 26 octombrie/8 noiembrie

Legendele biblice, dar și cele tradiționale ne povestesc că Sfântul Mare Mucenic Dimitrie - fiul voievodului cetății Tesalonicului a fost

PAVEL POPA

contemporanul împăraților Diocletian și Maximian Galeriu (284-311). El a fost botezat în taină de părinții săi, de frica cruntelor prigoane împotriva creștinilor și a fost educat în duhul tainelor sfintei credințe creștine.

Împăratul Maximian aflând despre deșeptăciunea lui Dimitrie și moartea părinților lui l-a chemat și l-a făcut voievod în locul tatălui său. Sfântul Dimitrie s-a dovedit a fi un bun conducător cârmuind cu har poporul. Nu a trecut mult timp și împăratul și-a dat seama că voievodul Dimitrie este creștin. În legătură cu aceasta a hotărât să-l pedepsească. Dimitrie întorcându-se biruitor dintr-un razboi cu sciții, a fost întrebat de către împăratul Maximian dacă este creștin. Sfântul Dimitrie a răspuns hotărât că este creștin și a defaimat închinarea păgânească. Auzind acestea, Maximian a poruncit ca Dimitrie să fie închis în temnițe, apoi a fost străpuns cu sulilele dându-și suflul lui Dumnezeu. Despre aceasta ne mărturisește o altă legendă care povestește că împăratul Maximian se bucura în timpul jocurilor organizate în cinstea sosirii sale la Tesalonic, mai ales, văzând pe un luptator vestit cu numele Lie, vandal de neam, înalt, puternic și înfricoșător la chip, că se lupta cu cei viteji și-i ucidea, aruncându-i în sulite. Martor ocular al acestor întâmplări a fost și tânărul creștin Nestor, cunoscut Sfântului Dimitrie. Nestor văzând aceste scene îngrozitoare s-a aprins de ciudă. Dorind să pună capăt acestor nelegiuiri, el a alergat la Sfântul, în temniță, cerând de la dânsul rugăciuni și binecuvântare ca să-l biruie pe Lie ucigașul de creștini.

Atunci Sfântul i-a zis: „Du-te și pe Lie vei birui și pe Hristos vei mărturisi!”. Atunci Nestor începând să lupte împotriva lui Lie a strigat: „Dumnezeul lui Dimitrie, ajuta-mi!” și îndată l-a omorât pe ucigaș. Datorită uciderii lui Lie împăratul a porincit să fie omorât și Sfântul Dimitrie, iar lui Nestor i s-a tăiat capul. Din trupul lui Dimitrie, nu a curs sânge, ci mir tămăduitor de boli.

Renumitul folclorist și etnolog Tudor Pamfile în volumul „Sărbătorile la români” promovează o legendă unde Sfântul Dumitru este om obișnuit, păstor sau crescător de animale. Ca pastor, simbolizează misiunea sa de paznic al timpului și dacă se sacrifică un animal chir în această zi, se zice că aceasta reprezintă inaugurarea lumii din punct de vedere temporal.

În credința populară, Sfântul Dumitru *desfrunzește codrul și usu-că toate plantele*. Se zice că de Sfântul Dumitru *căldura ne părăsește iar gerul se înăsprește*. În unele sate, cu ocazia acestei sărbători se face focul unde se strâng de la mic la mare. Tot în această zi ciobanii află cum va fi iarna, după mersul oilor. Dacă dimineța se va trezi întâi o oaie albă și va pleca înspre sud, iarna va fi grea; dacă se va trezi o oaie neagră și va pleca spre nord, iarna va fi ușoară; dacă de Sfântul Dumitru este vreme aspră, iarna va fi bună, iar de va fi vreme bună, toamna va fi lungă și frumoasă; dacă luna va fi plină și cerul acoperit de nori, iarna va fi aspră, cu zapezi grele; în această zi se dă de pomană.

Sfântul Dumitru este considerat și ocrotitor a sute de biserici din întreaga țară. Iar alegerea acestei zile de hram are cel puțin două explicații. Una ține de dragostea pe care, noi creștinii, o purtăm față de acest sfânt martir care s-a jertfit pe sine întru apărarea credinței noastre. A doua ține de faptul că în multe sate oamenii îl cinstesc pe Sfântul Dumitru, Izvorătorul de Mir ca fiind cel care a dat vinul folosit astăzi la împărțășanie.

Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil 8/21 Noiembrie

În popor, Sfântul Mihail și sărbătoarea consacrată lui se numesc: Arhanghelul Mihail ori Sfântul Arhanghel, Arhanghelul ș.a. În calendarul creștin ortodox sărbătoarea din 8 Noiembrie este numită Soborul Sfinților Arhangheli Mihail și Gavriil.

Amintim că termenul Arhanghel vine din grecescul arhanghelos (mai mare peste îngeri). Numele Mihail este de origine ebraică, semnificând „Ca Dumnezeu”.

Conform credințelor populare vechi, arhanghelii erau niște reprezentări mitice, care, cu timpul, au evoluat.

În popor există imaginația că Arhanghelul Mihail (ca și Sfântul Andrei, Nicolae) vine la noi pe cal alb, aducând zăpada, iarna. Când în preajma ori în ziua Arhanghelului Mihail a căzut zăpada, zicem „A venit Arhanghelul pe cal alb”.

Se crede, de asemenea, că după ziua Arhanghelului Mihail devin stăpâni în lume multe forțe malefice, în special dracii și lupii, care simbolizează iarna, întunericul.

Se spune că Arhanghelul Mihail împreună cu Arhanghelul Gavriil, păzește omul de la naștere până la moarte. Mihail veghează la căpătâiul bolnavilor, dacă aceștea sunt ursiți să moară. Sau veghează la picioare, dacă mai au zile de trăit.

De origine păgână este și credința populară conform căreia Arhanghelul Mihail preia sufletul morților și însoțit de Arhanghelul Gavriil îi conduce, după merit, în rai sau în iad.

În era creștină, arhanghelii au devenit căpetenii ale îngerilor. În panteonul sfinților creștini sunt cunoscuți 7 arhangheli, mai importanți între aceștia fiind Mihail și Gavriil.

Se spune că Arhanghelul Mihail este și păstrătorul cheilor de la rai. De-a lungul secolelor, erei creștine au

NICOLAE BĂIEȘU,
doctor habilitat, AȘM

fost compuse legende despre Arhanghelul Mihail, în care se vorbește despre relațiile acestuia, mai ales, cu dracii – ființe fantastice neclare, legate de întunericul din vremea iernii.

Se povestește că la început dracii locuiau în cer. Arhanghelul Mihail a fost acela care i-a izgonit de acolo. Dracii s-au aciuat pe pământ, unde s-au înmulțit repede, răspândindu-se peste tot. Fug de lumină, se ascund în locuri îndosite, făcându-și de cap, mai ales, în timpul nopților de iarnă.

Pentru a continua lupta cu dracii și pe pământ, Dumnezeu l-a înzestrat pe Arhanghelul Mihail cu aripi și sabie. Astfel el este zugrăvit pe icoane și alte picturi.

Legende sunt mărturie că și misiunea Arhanghelului Gavriil este de a face bine oamenilor. Bunăoară, el în permanență „ține ciuma de păr”, ca ea să nu poată aduce oamenilor pagube. Arhanghelul Gavriil i-a vestit Fecioarei Maria că-l va naște pe Iisus.

Anumite tradiții păgâne și creștine s-au conceput în jurul sărbătorii din 8 Noiembrie.

Dacă se întâmplă că în preajma sărbătorii să fie o zi cu cer senin și vreme călduroasă, se zice, în Transilvania, că aceasta este vara Arhanghelilor. Prin Moldova Sâmbăta dinaintea zilei de 8 Noiembrie se numește și ea Hranghelul. Se fac praznice prin case „de sufletul morților”. Masa pusă tot Hranghel se numește.

Când între sărbătoarea Arhanghelului Mihail și Crăciun este o scurtă perioadă de timp (câteva zile) cu zile senine, se zice că aceasta-i vara iernii.

Calendar Cronologic

Rubrică îngrijită de Pavel Popa

1 NOIEMBRIE

1945 Scenograful **Ion Puu** s-a născut la 1 noiembrie 1945 la Cornești-Ungheni. A studiat la Institutul de Artă Teatrală „A.V. Lunacearski”, Moscova (1964-1969), la Teatrul Academic „Mossovet”; piese: Odochia (1980), Osânda (1984).

1948 S-a născut dl **Sergiu Cojocaru**, șeful Secției rationale de Cultură Călărași.

3 NOIEMBRIE

1863 A apărut, la București, prima revistă umoristică editată de B.P. Hașdeu, „Aghiuță”.

1956 A fost înființată Opera Română din Iași, cu spectacolul „Tosca” de G. Puccini.

5 NOIEMBRIE

1880 **Mihail Sadoveanu** s-a născut la 5 noiembrie 1880, Pașcani - d. 19 octombrie 1961, Vânători-Neamț, a fost scriitor, povestitor, nuvelist, romancier, academician și om politic român. Este considerat unul dintre cei mai importanți prozatori români din prima jumătate a secolului al XX-lea. Opera sa se poate grupa în câteva faze care corespund unor direcții sau curente literare dominante într-o anumită epocă: o primă etapă sămănătoristă, cea de început, a primelor încercări, nuvele și povestiri, o a doua mitico-simbolică, din perioada interbelică (reflectată în romane precum „Creanga de aur sau Divanul persian”), precum și o ultimă fază care corespunde realismului socialist, în acord cu perioada socialist-comunistă la care Sadoveanu va adera ideologic. În anul 1955, i se conferă titlul de Erou al Muncii Socialiste. Mihail Sadoveanu a primit Premiul Lenin pentru Pace în 1961. Se stinge din viață la data de 19 octombrie 1961, fiind înmormântat la 21 octombrie la Cimitirul Bellu din București.

1888 **Mihail Bârcă**, directorul Conservatorului Municipal din Chișinău s-a născut la 5 noiembrie 1888 în com. Mileștii-Mici. A făcut studiile la Conservatorul din Iași (1927), a scris piese pentru pian pe motive clasice și folclorice. În viața literară a Basarabiei s-a afirmat după 1934 cu proză publicistico-documentară și artistică, inclusiv romanul în manuscris „Mora zenii”, publicat fragmentar în „Viața Basarabiei”, prim dirijor al ansamblului de stat de cântece și dansuri „N. Bălcescu” din Craiova.

6 NOIEMBRIE

1936 Renumitul regizor de film **Emil Loteanu** s-a născut la 6 noiembrie 1936, Clocușna - Hotin. Studii cinematografice la Moscova. Regizor de excepție. Opera: „Zbucium”, 1956; „Chemarea stelelor”, 1962; „Ritmuri”, 1965; „Vioara alba”, 1963; „Bucolica”, 1966; „Lău-

tarii”, 1972; „Poienile roșii”, 1966; „O șatră urcă spre cer”, 1976; „Dulce și tandra mea fiară”, 1978; „Găoacea”, 1994; filme documentare.

8 NOIEMBRIE

1956 Soprana **Lilia Amarfi** s-a născut în or. Orhei la 8 noiembrie 1956. Studii muzicale la Institutul de Artă Teatrală din Moscova (1967-1972). Din 1972 – solistă la Teatrul de Operetă din Moscova. Roluri de referință: Adèle (Liliacul de J. Strauss), Silvia Varescu (Silvia de I. Kálmán), Violetta Cavallini (Vioreaua de pe Monmatre de I. Kálmán), -Galathea (Frumoasa Galathee de F. Suppé), Angèle Dirier (Contele de Luxembourg de F. Lehár), în Marea ducesă de Górelstein de J. Offenbach etc. Turnee: Cehia, Cuba, Germania, Ungaria. Artistă Emerită din Federația Rusă (1983) și R. Moldova (2001).

9 NOIEMBRIE

1933 **Lucian Pintilie** s-a născut la 9 noiembrie 1933, la Tarutina, în Basarabia de Sud. După absolvirea Institutului de Artă Teatrală și Cinematografică din București, a montat la Teatrul „Bulandra” din București și a realizat două filme de lung metraj: „Duminica la ora 6” și „Reconstituirea”. În 1990 a fost directorul Studioului de Creație Cinematografică al Ministerului Culturii. Distincții: Premiul Gopo pentru întreaga operă (2007).

10 NOIEMBRIE

1508 A apărut, din inițiativa lui Radu cel Mare (1495-1508), „Liturghierul slavon”, tipărit de călugărul Macarie, prima carte tipărită în Țara Românească.

Ziua Internațională a Tineretului.

14 NOIEMBRIE

1935 La 14 noiembrie 1935 apare primul număr al cotidianului „Gazeta Basarabiei” la Chișinău. Gazeta s-a editat până în anul 1940.

1955 **Anatol Dumitraș** s-a născut la 14 noiembrie 1955, s. Larga, Briceni. Și-a făcut studiile la Școala tehnică nr. 1 din Cernăuți, a lucrat electrician. Și-a început cariera muzicală solist al formațiilor: „Bucuria” (din 1982), „Legenda” (1983), „Plai” (1986-1989), al Filarmonicii Naționale „S. Lunchevici” (din 1993), solist și conducător artistic al formațiilor „Olymp” (1989 – 1991), „Alai” (1991-1993). Distincții: Maestru în Artă (1995).

1956

Victor Ghilaș s-a născut la 14 noiembrie 1956 în s. Lalova, r. Rezina. A absolvit Colegiul Republican de Arte din Soroca, Institutul de Stat „G. Musicescu” din Chișinău, Institutul Administrației de Stat și Municipale din Sankt-Petersburg, Rusia, Universitatea de Muzică din București, România.

Doctor în studiul artelor, conferențiar cercetător. Activitatea profesională și-a început-o la Școala de muzică din s. Vărăncău, Soroca, apoi la Școala de muzică din Rezina, la Institutul Pedagogic de Stat din Tiraspol, Institutul de Etnografie și Folclor, Institutul Studiul Artelor, Institutul Patrimoniului Cultural din cadrul Academiei de Științe a Moldovei. Din 2009 este secretar științific al Secției Științe Socio-Umaniste a Academiei de Științe a Moldovei. Autor a 3 și coautor a 4 monografii, peste 100 de studii științifice, didactico-științifice publicate în R. Moldova, România, Italia, Germania, Rusia. Laureat al Premiului Academiei de Științe a Moldovei (2004, 2009) pentru cea mai valoroasă lucrare științifică, premiului Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor (2010, 2011, 2012) la categoria Studii științifice. Diploma AȘM pentru promovarea rezultatelor cercetării pe arena internațională 2010, Diploma de Excelență a Universității Creștine „Dimitrie Cantemir” din București pentru contribuția la cercetarea științifică și valorizarea operei lui Dimitrie Cantemir. Membru al Uniunii Compozitorilor și Muzicologilor, membru al Uniunii Muzicienilor din R. Moldova.

15 NOIEMBRIE

1958

Doina Aldea-Teodorovici — interpretă de muzică ușoară și dansatoare, s-a născut la 15 noiembrie 1958, la Chișinău. A absolvit Universitatea de Stat din Chișinău (1979). Este profesoară la Institutul Pedagogic „Ion Creangă”, Chișinău (1979-1982). Debutează în 1982, alături de soțul ei Ion Aldea-Teodorovici. Repertoriu: „Scriitori pe zăpadă”, „Eu te iubesc, tu mă iubești”, „O serenadă”, „Carnaval”, „Eminescu”, „Două lacrimi gemene”, „Iubiți învățători”, „Limba Română”, etc.

A înregistrat muzică ușoară la Radio Chișinău: „Răsa”, „Clopotul Învierii”, „Indiferență”; în duet cu Ion Aldea-Teodorovici: „Eu te iubesc, tu mă iubești”, „Trei culori”, „Suveranitate”, „Iubiți învățători”, „Hai, hai”, „Comment ça va?” etc. Evoluează în filmul „Dragostea ce mișcă sori și stele” (1992). Artistă Emerită din R. Moldova (1992), Ordin Republicii (1993).

16 NOIEMBRIE

1952

Arcadie-Vasile Suceveanu, poet, eseist, ziarist, s-a născut la 16 noiembrie 1952 în s. Suceveni, r. Hliboca (Adâncata), reg. Cernăuți. A absolvit Școala de 8 ani (1959-1969) și Școala Medie din Carapciu pe Siret (1969), Universitatea de Stat din Cernăuți (1969-1974). A lucrat profesor în s. Horbova, Herța (1974-1979), apoi redactor la Editura „Literatura artistică”, Chișinău (1979-1990). A fost vicepreședinte executiv al Uniunii Scriitorilor din R. Moldova (din 1990); secretar, președinte (din 2005) al Filia-

lei Chișinău a Uniunii Scriitorilor din România. A debutat ca poet în „Zorile Bucovinei” (1968), a publicat eseuistică, cărți pentru copii și abecedare, cronici literare, eseuri, a tradus din poezia ucraineană și rusă. Versurile sale sunt incluse în antologii de poezii din România, Suedia, Ucraina, Rusia, Turcia, Macedonia, Franța, Belarus și Italia. Este laureat al: Premiul Național al R. Moldova (1998), Premiul Academiei Române (1997), Premiul Uniunii Scriitorilor din Moldova (1987, 1995, 1999, 2000, 2002).

17 NOIEMBRIE

1926

Antonie Plămădeală s-a născut la 17 noiembrie 1926, Stolniceni, Basarabia. Mitropolit al Ardealului, membru de onoare al Academiei de Științe din Moldova. Volume: „Românitate, continuitate, unitate” (1988); „Dascăli de cuget și simțire românească” (1981); „Lazăr-Leon Asachi în cultura românească” (1985); „Tălcuri noi la texte vechi” (1989); cărți și studii despre Biserica ortodoxă română și despre istoria Transilvaniei și Basarabiei; romanul „Trei ceasuri în iad” (1972, 1993).

1967

Anișoara Puică s-a născut la 17 noiembrie 1967, s. Nicoreni, Drochia. A absolvit Școala din satul natal (1985), Conservatorul de Stat „G. Musicescu”. Premii: concursul „Cântați cu noi” (1985), premiul II; „Cu cântecul prin viață” (1988), premiul II (Rusia); 1991 – laureată la Festivalul de muzică ușoară (România); 1996 – Grand Prix-ul emisiunii pentru tineret „Clepsidra”; 1997 – premiul I „Maluri de Prut”; 1999 – premiul I „Maluri de Prut”, împreună cu Nelly Ciobanu; 2001 – participă la festivalul de muzică ușoară (Germania, Frankfurt); 2002 – premiul II (Coreea de Nord). În anul 2004 a obținut „Microfonul de Aur” - „Cea mai eleganta interpretă a anului 2004”. Artistă a Poporului.

19 NOIEMBRIE

1872 La 19 noiembrie 1872 este inaugurat Seminarul Pedagogic din Baimaclia, județul Akkerman, Basarabia țaristă.

1939

Emil Constantinescu s-a născut la 19 noiembrie 1939 în Tighina, jud. Tighina. A fost președinte al României între anii 1996 și 2000; din 1966 - cadru didactic al Universității din București.

22 NOIEMBRIE

1941

Tamara Ciobanu (născută Taratanskaia) s-a născut la 22 noiembrie 1941, a fost una din cele mai populare cântărețe ale Moldovei, solistă a Radiodifuziunii din RSSM (1945-1951), a Orchestrei de muzică populară „Fluieraș” (1951-1973), profesoară la Academia de Muzică „G. Musicescu” (1973-1980). Distincții: Artistă a Poporului din URSS, Premiul de Stat al URSS (1950). Din 1972 a fost președinte a Societății muzical-corale.

1983

23 NOIEMBRIE

Iulian Gârneț s-a născut la 23 noiembrie 1983 la Sanct-Petersburg. A absolvit Liceul Republican de Muzică „C. Porumbescu” și Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice din Chișinău. Premii: Concurs național, Premiul III (Chișinău, 1992); Premiul I (Chișinău, 1993); Concurs Internațional „Jeunesses Musicales”, Premiul I (București, 1994, 1995); Concurs internațional, Premiul III și Premiul special (Germania, 1997); Premiu oferit de Primăria mun. Chișinău (1998); Premiul „Mihail Jora” (România, 1999); Concurs internațional „H. Wieniawsky”, Premiul III (Lublin, Polonia, 2000); Jocurile Delfice, Medalia de Aur (Moscova, 2000); Concurs internațional, Grand Prix (Astana, Kazahstan, 2006); Concurs internațional „Nuri Iyicil”, Premiul I (Istanbul, Turcia, 2008); Concurs internațional „Regina Elisabeth”, Premiul III (Belgia, 2009). În anul 2007 i s-a conferit titlul onorific „Maestru în Artă”, în anul 2009 – „Artist al Poporului” din R. Moldova.

24 NOIEMBRIE

1900

Ștefan Neaga — pianist, dirijor, compozitor, s-a născut la 24 noiembrie 1900 în Chișinău. A absolvit Școala de muzică din Chișinău (1915-1919), Academia Regală de Muzică și Artă Dramatică din București (1922-1927), și „Ecole normale de musique” la Paris (1937-1939). A lucrat pianist în formația lui Grigoraș Dinicu (1919-1920), în alte ansambluri instrumentale din București (1922-1927); profesor la Conservatorul din Moscova (1942-1943) și Conservatorul din Chișinău (1947-1951), dirijor al Orchestrei simfonice a Filarmonicii din Moldova (1945-1951). A compus creații vocal-simfonice, simfonice, instrumentale de camera, corale, vocale și altele. Premii și titluri onorifice: Maestru Emerit al Artei (1944); Laureat al Premiului de Stat (1950). Membru al Societății Compozitorilor Români (din 1934); membru al Uniunii Compozitorilor din R. Moldova (din 1944). A decedat la 30 mai, 1951 la Chișinău

1883

Ștefan Ciobanu s-a născut la 24 noiembrie 1883, Talmaz-Tighina. Fruntaș al vieții culturale și politice din România. Face parte din guvernul numit Directorat ca director general al învățământului (decembrie 1917). Membru al Comisiei Arhivelor Statului înființată la 5 noiembrie 1918. Autor al multor studii asupra Basarabiei. Decorații: Marea Cruce a Coroanei României și ordinul Ferdinand I în gradul de ofițer, Meritul Cultural clasa I în gradul de cavalier.

27 NOIEMBRIE

1971

Interpreta de muzică ușoară **Victoria Lungu** s-a născut la 27 noiembrie 1971, Grinăuți, Râșcani. A absolvit școala medie din Grinăuți (1978 – 1989) și Școala Muzicală din Pelinia (1979 – 1984), Institutul de Arte din Chișinău (1989- 1992), (1992-

1997). Distincții: Premiul II la Festivalul de Muzică Ușoară (Buzău, 1992); Premiul II la Festivalul Național de Muzică Ușoară „Clipa de noroc” (Chișinău, 1993); Premiul I și Marele Trofeu al Festivalului internațional „Maluri de Prut” (Chișinău, 1999). Activează în calitate de profesor de canto și actorie la studioul muzical „Neo-Music”.

28 NOIEMBRIE

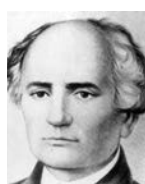
1912

Colea Răutu (n. Nikolai Rutkovski) s-a născut la 28 noiembrie 1912, Limbenii Noi, jud. Bălți - d. 13 mai 2008, București, actor de teatru și film. A fost elev la Colegiul „Regele Ferdinand” din Chișinău, student la Conservatorul de Artă Dramatică din București, corist la Opera din Cluj. A debutat la Teatrul de Revistă „Cărăbuș”, a jucat la Teatrul Național din București, la Teatrul Giulești. A primit premiul ACIN în 1988, și s-a numărat printre laureații Galei „Vârsta de Aur” din 2001, ai Premiilor Naționale în Domeniul Teatrului și Galei Premiilor în Cinematografie.

30 NOIEMBRIE

1811

Alexandru Hâjdeu (Hâjdău) s-a născut la 30 noiembrie 1811, loc. Mișurineț, distr. Kremenetz (azi Ucraina), a decedat la 9 noiembrie 1872, Hotin, scriitor român din Basarabia, tatăl lui Bogdan Petriceicu-Hașdeu. Fiind înzestrat cu evidente calități artistice și științifice și cu o asemenea pasiune a ideilor teoretice, Al. Hâjdeu ar fi putut ajunge una din figurile marcante ale culturii naționale.

LUDMILA CERGUȚA,
Secția Cultură, Primăria mun. Bălți

Un septembrie însořit la Bălți

Sfârșitul lui septembrie a devenit o sărbătoare multiculturală în Moldova, deoarece în aceste zile s-a desfășurat Festivalul Etnofolcloric. Cea de-a treisprezecea ediție „Unitate prin Diversitate” a reunit anul acesta pe plan național participanți din diferite zone ai minorităților naționale. Ideea de a veni în fiecare regiune a țării cu evoluări artistice proetnice ai raioanelor învecinate a fost lansată de Biroul Relații Interetnice.

Programul manifestării la Bălți a fost variat și bogat în evenimente. La festival au participat formațiile artistice ale Palatului Municipal de Cultură, Centrului de Cultură și Tineret, Casei de Cultură „Flacăra” și ale organizațiilor etnoculturale din mun. Bălți: Comunității Romilor „Șatro”, Societății Culturii Polonezilor „Casa Poloneză”, Comunității Rușilor din mun. Bălți, Comunității Ucrainenilor din RM „Zapovit-Moštenire” și Centrului Evreiesc de Binefacere „Hăsăd Iacov”. O prezență originală au demonstrat și cele 11 colective etnoculturale din 6 raioane de nord ale țării: ansamblul „Cuniceanca” din Florești satul Cunicea, colectivul coregrafic cu titlul onorific „Inspirație” orașul Ocnița, din raionul Edineț - colectivul „Solnișco” satul Brătușeni, ansamblul etnofolcloric „Raznoțvetie” orașul Edineț și ansamblul etnofolcloric „Stolniceneanca” din satul Stolniceni, ansamblul vocal „Reabinușka” și studioul artistic „Aisedora” - ambele din orașul Râșcani, din raionul Fălești - ansamblul vocal „Molodușcă”, satul Egorovca și ansamblul „Beriozka” din satul Catrânăc, iar din raionul Briceni - formația de dans ucrainesc „Mria” și formația folclorică ucrainescă „Calinovi svi-tanchi” din satul Medveja. Participanții la festival au prezentat prin dans și cântec în scena Palatului Municipal de

Cultură tradițiile și obiceiurile etniei pe care o reprezintă. La fel, bălțenii și oaspeții municipiului au avut posibilitatea să viziteze expozițiile organizate în cadrul Festivalului Etniilor: expoziția de costume naționale, expoziția de materiale publicitare și fotografii „Din istoria Festivalului Etniilor la Bălți”, expoziții de artă decorativ-aplicativă, arte plastice și artizanat organizate de Căminul Cultural „Meșterul popular”, Școala de Arte Plastice și Studioul „Tezaur” de la Centrul de Cultură și Tineret. Nu au lipsit nici expozițiile amenajate de către etnii.

Dincolo de aceste manifestări, localitatea multiculturală Bălți se transformase în timpul festivalului într-o Casă mare de primire a oaspeților. Așa, la 28 septembrie în incinta Pinacotecii municipale „A. Cantemir” s-a vernisat o nouă expoziție de fotografii cu genericul: „Franța magnifică”. Vernisajul conține 250 de fotografii cu imagini deosebite ale Franței și în special ale orașului Aubagne, a cărui locuitori sunt și autorii fotografiilor.

La festivitate au fost prezenți edilii municipiului: primarul, Vasile Panciuc; viceprimarul, Al. Usatii; șefa Secției Cultură, Vera Caraulan; Barbara la Barbera, consilier al orașului Aubagne; Serge Flon, locuitor activ al aceluiași oraș și inițiatorul acestei expoziții; președinții societăților etnoculturale și alți invitați de onoare.

Vernisajul a fost inaugurat într-o atmosferă caldă și emotivă a cântecului francez.

Bălțenii și oaspeții municipiului vor avea ocazia să savureze din imaginile policrome ale Franței timp de trei săptămâni. Menționăm că parteneriatul cultural al municipiului Bălți cu orașul Aubagne numără câțiva ani și vizita

consilierului municipal pentru Drep-turile omului dna Barbara La Barbera și a dlui Serj Flon este una de răspuns, fiind susținută organizatoric de Secția Cultură. Concomitent delegalia franceză a fost încadrată într-un itinerar de cunoaștere a instituțiilor de cultură din Bălți. Primul popas cultural a fost - întrevădarea cu elevii și profesorii de muzică a Școlii „G. Enescu”, unde dna consilier Barbara la Barbera din Aubagne a audiat piese muzicale clasice și a discutat despre sistemul de învățământ artistic din Moldova și Franța. În continuare traseul de cunoaștere a oferit oaspeților o vizită în sala de lectură a filialei de Carte „Ion Creangă”, care a surprins plăcut oaspetele, prin faptul că la Bălți în fondul de carte se regăsește literatură franceză în volum de peste 500 unități. Căminul „Meșter Popular” a fost un popas pitoresc prin familiarizarea oaspeților cu arta meșteșugăritului. Părerea, că valoarea educativă a acestei instituții este una prioritară și ar face cinste orișicărui instituții de acest gen din Europa, aparține oaspeților noștri. Emoții deosebite au fost resimțite în aulele Școlii de Arte Plastice. Aici copii, care se aflau la lecții au povestit despre faptul că participă la concursuri internaționale la desen și astfel au ajuns și în Paris. Multitudinea de obiecte artistice din ceramică, lut, scoici, croșetări, desene a impresionat. Talentații copii au fost felicitați pentru harul artistic și sânguință.

Partea minunată a vizitei a fost excursia organizată de Secția Cultură pentru francezi în complexul arhiologic Butești, complexul geografic „100 de movile” și rezervația naturală „Pădurea domnească”, mănăstirea Rudi și cetatea Sorociei.

Cântecele franceze au adăugat alură exotică însořitului plai basarabean.

„A manu tenta”

Festival Internațional de creație populară, Sardinia – Italia, 2013

Un sfârșit de vară mângâiat de soarele subtropical au avut membrii Ansamblului de muzică și dans popular „Spicușor” din or. Căușeni. Ei au avut ocazia să prezinte arta muzicii și a dansului popular moldovenesc tocmai pe insula Sardinia, Italia, în cadrul **Festivalului internațional „A manu tenta”**. La această sărbătoare a creației populare, ansamblul nostru a evoluat alături de formații artistice din Mexic, Canada, Tailanda, Slovacia, Rusia, Serbia fiecare dintre ei prezentând tradițiile naționale ale muzicii și dansului.

Conducătoarea Ansamblului de dans popular „Spicușor”, dna Svetlana Goncareov, a împărtășit cu noi impresiile cu care s-a întors dumneaei și dansatorii ei acasă:

„Pentru noi, această călătorie a fost unică în toate sensurile: grea și totodată interesantă. În primul rând, așa departe, noi, încă nu am călătorit. În al doilea rând, timp de zece zile cât a durat festivalul am prezentat concerte în opt orașe ale Sardiniei. Așa ceva încă nu s-a întâmplat în cariera noastră concertistică la nici un festival unde am participat anterior. A fost obositor și foarte interesant. Noi am fost onorați de multe întâlniri și cunoștințe în premieră cu reprezentanți artistici din diferite țări. Din câte îmi amintesc, în decurs de 15 ani de existență a festivalului, noi am fost primul ansamblu din Moldova care au prezentat țara și orașul nostru, fiind întâlniți cu aplauze furtunoase din partea spectatorilor și a organizatorilor. Din numele și îndemnul colectivului și al meu personal, aduc sincere mulțumiri Consiliului raional Căușeni, Direcției Cultură, Tineret, Sport și Turism Căușeni, îndeosebi dlui Ion Ciontolo, președintele raionului și șefului Direcției Finanțe dlui Simion Buga pentru ajutorul financiar acordat în realizarea turneului”.

În această călătorie am fost însoțiți de către reprezentanți ai

Consiliului raional Căușeni: Fiodor Garaba, șef Direcție Cultură, Tineret, Sport și Turism Căușeni, Sergiu Gogu, vicepreședintele raionului Căușeni, Artemie Cătănoi, șeful Secției Administrație Publică a aparatului Președintelui raionului Căușeni, cărora le mulțumim pentru susținere.

„Am avut fericita ocazie de a prezenta Republica Moldova sub Drapelul și Imnul de Stat, alături de mulțimea de state de pe glob care s-au încadrat în programul festivalului și nu mai puțin important e schimbul cultural internațional care va produce efecte pozitive la dezvoltarea artei populare din raion, mulți ani înainte. Necâtând la programul foarte dur al festivalului, condiții de cazare modeste și diferența climaterică, participanții noștri au rezistat, s-au prezentat la nivel înalt și ne-am întors în patrie mândri și fără dificultăți, ceea ce merită apreciere înaltă. Și cu această ocazie adresez mulțumiri și recunoștință vicepreședintelui raionului Căușeni dlui Sergiu Gogu, șefului Secției Administrație Publică a aparatului președintelui raionului Căușeni dlui Artemie Cătănoi și conducătorilor artistici dnei Svetlana Goncareov și dlui Gheorghe Gârjău, care au fost în fruntea delegației și și-au adus, fiecare, aportul nespus de important pentru o evoluare reușită a „Spicușorului”

nostru. Pentru toate aceste realizări mulțumim membrilor Consiliului raional Căușeni, care au fost receptivi și au adoptat în unanimitate decizia de alocare a resurselor financiare pentru acest turneu de care suntem foarte mulțumiți și îi asigurăm că rezultatele depășesc cu mult cheltuielile. Aduc la cunoștința tuturor că raionul Căușeni dispune de un patrimoniu cultural artistic foarte vast și această mândrie dorim și suntem gata să o împărtășim cu toată lumea”, cu aceste cuvinte de mulțumire și impresii frumoase vine dl Fiodor Garaba, șef Direcție Cultură, Tineret, Sport și Turism Căușeni.

A fost un festival deosebit, unde am cunoscut tradiții și oameni și de peste ocean. Limbile diferite nu au fost o barieră în comunicare, deoarece arta ne unea pe toți. Surprinzător pentru noi a fost faptul că apartenența la culturi diferite nu ne-a împiedicat să devenim prieteni buni și să continuăm comunicarea chiar și după plecarea din Sardinia. Sperăm să revenim, cândva, acolo și să ne regăsim cu toții în aceeași componență.

Alexie Mateevici: preocupări etnografice și folclorice

DUMITRU PĂSAT

(Dialog cu scriitorul și folcloristul Ștefan Sofronovici, cercetător științific la Institutul de Filologie al AȘM)

ȘTEFAN SOFRONOVICI

– Dle Ștefan Sofronovici, lăsând la o parte „amicițiile”, să trecem la un „protocol dialogal”, dictat de prilejul omagierii celor 125 de ani de la nașterea marelui prelat al înțelepciunii românești, preotul Alexie Mateevici. În calitatea ta de folclorist, să ne axăm virtuțile spirituale spre etnografie și folclor, prin intermediul cărora Mateevici populariza și perpetua frumoasele obiceiuri și creații populare românești. Prin ce opuri s-au materializat preocupările sale etnografice și folclorice?

– Întâi de toate, să ne amintim de articolele publicate în gazeta *Basarabia* în anii 1906-1907: *Obiceiurile și rânduielile nunții la moldovenii basarabeni*; *Colindele Crăciunului*; *Sfântul Vasile – Anul Nou în obiceiurile moldovenilor basarabeni*, care au drept obiectiv popularizarea și perpetuarea obiceiurilor și creațiilor populare. Destul de convingător în această ordine de idei este, într-o exemplificare, sfârșitul studiului *Obiceiurile și rânduielile nunții la moldovenii basarabeni*: „Ne rămâne inima îndurerată, când vedem, că în multe sate ale Basarabiei noastre aceste frumoase obiceiuri și cântece, la un loc cu graiul, portul moldovenesc și limba strămoșască, încep, puțin câte puțin, a pieri și a se da la uitare, fiind înlocuite cu alte rânduieli cu totul străine și necunoscute până acum moldovenilor... Nu-i

nimic mai primejdios decât lepădarea obiceiurilor, cari s-au moștenit de la străbuni. Asta înseamnă lipsirea poporului de puterile vieții, căci în limbă și obiceiuri stă puterile unui norod. Și cu cât mai mult vom păstra și vom ține nestrămutată moștenirea strămoșilor, cu atât vom fi mai tari și mai voinici în lupta noastră pentru viață”. Comentariile, din câte se observă, sunt inutile.

– Mai mult decât atât, datinile și cântecele populare sunt redată de către Mateevici în cunoștință de cauză și nu în calitate de simplu înregistrator. Nu mai puțin interesante sunt și alte două articole mateevicene, luând în dezbatere datinile și obiceiurile marilor sărbători de iarnă.

– Reproducând textele a trei colinde, Al. Mateevici nu pregetă să vină cu o definiție precoce a speciei: „Ele sunt un amestec de povestiri, luate din cărțile bisericești, cu chipurile făcute în mintea țăranului moldovean sau, mai bine zis, strecurarea poveștilor din viața lui Hristos prin înțelegerile și, îndeobște, prin viața sufletească a moldoveanului basarabean”.

Și în articolul *Sfântul Vasile – Anul Nou în obiceiurile moldovenilor basarabeni* Mateevici este preocupat în fond de datina „hăitului”. Definirea speciei este demnă de reținut: „Trebuie de însemnat că Sfântul Vasile și Anul Nou în „hăituri” se înfățișează

în chipul unui plugar român puternic, voinic și tânăr, care face minuni cu voiniciile sale plugărești”. Cât de ingenioasă este imaginea creatoare a poporului: „În „hăituri” se povestesc toate isprăvile lui „badea Vasile”, se zugrăvește toată vitejia și năzdrăvănia la lucrul plugului în așa chipuri, cari a putut să le zidească numai mintea moldoveanului”. Relevantă ni se pare a fi la Mateevici și semnificația majoră a sărbătorii Sfântului Vasile și filonul folcloric ce o străbate: „Vedem că în „hăitul”, adus aici, se povestește toată istoria muncii plugarului și a facerii pâinei... Țăranul nostru basarabean, întâlnind Anul Nou, se gândește mai înainte de toate la roada acestui an și la munca câmpului; în mintea lui toată fericirea ce o poate aduce anul viitor stă numai în pâine, cum și este în adevăr”.

– La drept vorbind, deloc incidental și etnografismul schiței *Toamna*, dar să trecem la studiul științific *Bocetele de înmormântare moldovenești* (apărut în câteva numere consecutive ale revistei *Kişinevskie Eparhialinâe Vedomosti* din septembrie – octombrie 1911, din păcate doar în limba rusă sub titlul *Moldavskie pohoronâie pricitania*), care nu e numai o scriere destul de interesantă și bine documentată, ci și într-un total valabilă pentru folcloristica la zi, dacă ținem seama de

multiplicitatea și diversitatea datelor, definițiilor, aprecierilor și al considerațiilor pe care le încubează. Ești de acord cu mine?

– Fără nici o rezervă. Ca și în articolele amintite anterior Alexie Mateevici vine și de această dată cu un material folcloric inedit, însă deja ca adevărat cercetător și teoretician al creației orale, care-i la curent cu doctrinele științifice despre natura, geneza și trăsăturile specifice ale folclorului, cât și despre cunoașterea doctrinei școlii mitologice migraționiste etc.

Spre deosebire de folcloriștii reacționari, care negau valoarea artistică a folclorului, Mateevici, dimpotrivă, evidențiază înaltele calități ale creației orale: „Frumusețea artistică, iată ce mai întâi bate la ochi în poezia orală a poporului. Din această cauză aprecierea artistică a poeziei populare se impune de la sine înaintea oricărei alte aprecieri. Aici își prezintă drepturile legitime estetica noastră, simțul nostru al frumosului”.

– Alexie Mateevici își începe studiul cu geneza bocetelor, care „numără zeci de secole”, practicate de către egiptenii antici, ei cunoscând foarte bine „cultul soarelui și al morților cu toate atributele lor”, pentru care cel mai caracteristic era institutul „bocitoarelor tocmite”, ele fiind proprii și altor popoare...

– Pornind anume de la acest postulat, A. Mateevici inițiază o adevărată investigație tipologică: „Peste tot unde în mitologie în genere existau elemente ale cultului soarelui în condiții favorabile se isca și cultul morților, cultul strămoșilor... Gândirea religioasă-obștească se desfășura, precum se vede, pe aceleași căi, ca și la egipteni: 1. soare – viață; 2. setea irezistibilă a soarelui vieții, năzuința de a se contopi cu acesta; 3. frica morții percepută ca pierderea soarelui, mai precis a senzației soarelui; 4. conștiința morții inevitabile a omului; 5. ieșirea din colizie – aspirația

de a trăi după moarte împreună cu soarele în cântecele și legendele generațiilor posterioare; 6. convingerea că deplângerea și proslăvirea răposatului de către femei străine e cea mai bună cheazășie a slavei lui în viitor; 7. ideea răsplătirii femeilor pentru serviciul adus decedatului”.

– Autorul studiului e convins, că de la egipteni, prin intermediul elinilor, cultul soarelui a pătruns la romani, aceștea aducându-l în Dacia. „Altfel, opinează Mateevici, ar fi rămas inexplicabile multe lucrări și în cuprinsul bocetelor moldovenești, în ideile lor religioase-cosmogonice, în acele noțiuni despre viața de apoi, în acele generalizări filosofice-populare care se întâmpină aici la fiecare pas”.

– Nu există nicio îndoială pentru Alexie Mateevici că bocetele și bocitoarele sunt „o moștenire directă a anticului cult roman” și nu „un împrumut de la vreunul din neamurile vecine” care, evident, împărtășeau alte obștuni, fapt despre care ne convinge și „terminologia latină a datinei”, iar terminii „a boci”, „bocet” sau „bocit” provin de la „vox-vore”. „Bocirea” nu e un simplu „plâns”, ci seamănă, mai curând, cu „o melodie monoton-minoră, sughițată, cu regulate ridicări și coborâri succesive de ton”. Mateevici stipulează că „bocetele sunt privite de femei ca o artă; și rudele răposatului și bocitoarele străine, întrerupându-se reciproc, caută să se întreaacă în această artă, cele mai iscusite stărnesc admirația și uimirea celorlalți”.

– În viziunea mateviciană, așadar, bocetele nu sunt rodul unei improvizații sau a unei inspirații, ci „variații diferite după cunoscute modele gata”.

– Să aducem la cunoștința cititorilor, căci merită să fie reținută, definiția pe care o dă copământeanul meu acestei specii filclorice: „Bocetele ca opere poetice reprezintă prin sine o formă elementară a liricii po-

pulare. Ele atrag atenția, mai întâi de toate, prin simplitatea, primitivitatea și firescul lor. Aici orice vers respiră prospețime și o spontană concepție primitivă”. Sobră și simplă e și structura bocetelor: „La început, de obicei, bocitoarea se adresează mortului, exprimându-și durerea și compătimirea. Mai departe rudele își exprimă dorința de a părăsi viața pământescă ce a pierdut pentru ei orice farmec. După asta vine descrierea vieții de dincolo de mormânt, tainică și înfricoșătoare, de unde nu e nicio cale de întoarcere. Apoi urmează: adresările (prin mijlocirea mortului) către Dumnezeu, către Maica Domnului, către „sfântul” soare și către lună să prelungească ziua înmormântării. Însărcinări date răposatului de a-i vedea pe apropiații plecați în veșnicie înaintea lui; în sfârșit, aceleași expresii ale durerii, ca la început, însoțite de descrierea sorții viitoare a corpului în pământ”.

– Destul de judicioasă pare a fi caracteristica însușirilor artistice ale acestor creații orale, deopotrivă cu mijloacele expresive este și versificația bocetelor...

– „Limba bocetelor, cu toată simplitatea ei, sublinia Mateevici, este destul de expresivă, cu un număr suficient de comparații și epitete. Unele din ele, prin sinceritatea și forța captivantă a lirismului lor, sunt în stare să te miște până în adâncul sufletului”. Se observă aici o relație strânsă între forța sentimentului și plasticitatea zugrăvirii. În această ordine de idei se disting bocetele rudelor. Alexie Mateevici exemplifică prin următorul bocet: „Puiul mamei alinat, / Cum te-ai dus și m-ai lăsat, / M-ai lăsat cu dorul tău, / Și te-ai dus puiul meu; / Când am ști că ai veni, / Mândră masă ți-ai găti, / Că rămân cu jalea ta, / Mi se rupe inima. / Of, tare te-ai supărat, / De te duci și m-ai lăsat”.

Cercetările îi permit copământeanului meu să afirme că bocete-

le învederează „păgânizarea ideilor creștine în conștiința poporului, subordonarea lor unor rămășițe ale cultelor păgâne”.

– De fapt, corelația dintre vestigiile credințelor păgâne și dogmele creștinismului devine centrală în alte două articole ale teologului-student: *Motivele religioase în credințele și obiceiurile moldovenilor basarabeni și Schiță asupra tradițiilor vieții religioase moldovenești*, publicate în februarie-aprilie 1911, dacă nu mă înșel?

– Așa e. Primul este destinat cu precădere preoțimii, evidențiindu-se printr-un dominant caracter instructiv-metodic. Moldovenii, după Mateevici, „în virtutea unor anumite trăsături ale caracterului lor național”, nutresc un cult aparte al sărbătorilor pe care le respectă cu strictețe. După sărbătorile de vară, sunt descrise ritualurile înmormântării.

Cel de-al doilea articol, publicat în 1912, prezintă o continuare organică a celui dintâi. Aceste două tipărituri, de altfel, precum și cel de-al treilea, *Sărbătorile moldovenești de la Paști până la Cincizecime* (1913), constituie o veritabilă enciclopedie a sărbătorilor religioase la românii de pretutindeni.

Regretabil faptul, dar, în majoritatea lor, operele lui Mateevici editate doar în limba rusă și, dacă nu mă înșală memoria, ai făcut o propunere judicioasă încă anul trecut în această ordine de idei...

– Alexie Mateevici, evident, a fost și un pasionat culegător de folclor și literatură populară. Dar să finalizăm discuția noastră, din economie de spațiu, cu această modestă constatare.

Mulțumesc mult.

Expoziția „Nichita Stănescu” la Drochia

Matei, ce ne-a prilejuit această expoziție. Domnul Grițco a făcut o paralelă între creația lui Nichita Stănescu și Valeriu Matei, căruia în 1995 i-a fost decernat premiul literar N. Stănescu.

„Nichita Stănescu - spiritul poeziei secolului XX” – o amplă expoziție de carte a creației poetului, operele căruia cititorul le va regăsi, de asemenea, în colecțiile de carte ale bibliotecii. Pe parcursul lunii octombrie în incinta bibliotecii publice raionale Drochia sunt așteptați toți doritorii de a face cunoștință cu opera poetului, laureat al Premiului Herder, membru al Academiei Române (post mortem).

Tot cu această ocazie poetul drochian Anatol Rusnac a dedicat câteva versuri lui N. Stănescu, pe care vi le propunem pentru lectură.

**Lui Nichita Stănescu
de Anatol Rusnac, 14.10.2013**

Deasupra-mi cântă

*Mă țin de-un fulg, tresar, și-mi pare
Căzând în jos, m-avânt în sus
Pământul de desupt mă doare
Mă uit în jos, și-acolo nu-s.*

*Deasupra-mi cântă o vioară
Ceva frumos dintr-un catren
Pe-o frunză galbenă, din ceară
Lipsea poemul trist, modern.*

*E liniște, când simt de-odată
Că-i frig aici și-i lipicios
În jur pământ de-asupra-i piatră
Nimic nu e din tot ce-a fost.*

*Ci voi, de-ți trece câte-o dată
Pe lâng-acest dâmb de pământ
Luați-mi plita cea de piatră
Să crească iarba pe mormânt.*

La biblioteca publică raională Drochia a fost vernisată expoziția jubiliară Nichita Stănescu, inaugurată de Institutul cultural român „M. Eminescu” din Chișinău. E a doua expoziție pregătită și adusă la Drochia de poetul Valeriu Matei. Prima a fost cu genericul „Basarabia 1812 – 1947. Oameni, lucruri, frontiere” și amplasată în holul Casei de cultură.

Vernisajul dedicat lui N. Stănescu înserează 16 panouri cu o amănunțită cronologie și cu cele 11 elegii ce au apărut în 1966 la Editura Tineretului. Volumul „11 Elegii” este considerat cea mai bună carte a lui Nichita Stănescu, în care autorul dezvoltă un număr de raporturi, ce delimitează poezia și existența poetului. Tema elegiilor este suferința de diviziune, tângirea după unitate.

La deschiderea expoziției au participat lucrători de cultură, bibliotecari ai bibliotecilor comunale din raion, pedagogi. O succintă relatare a vieții și creației poetului a prezentat Galina Mătu.

Vasile Grițco a venit cu o expunere a creației poetului Valeriu

PĂRINTELE DIMITRIE CEL NECUNOSCUȚ

Destinul unui preot basarabean

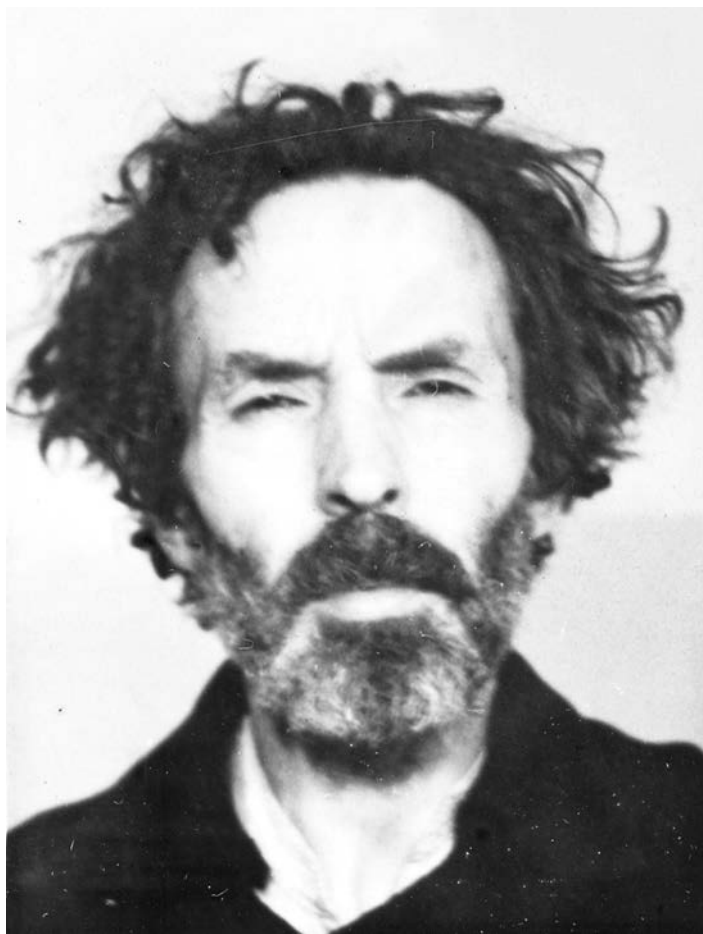
Preotul Dimitrie Balaur s-a născut în satul Rezeni, județul Lăpușna, la 4/17 septembrie 1903.

La acea dată, Basarabia, veche provincie românească, se afla de aproape o sută de ani sub stăpânirea Rusiei țariste. Prin niște tranzacții între Imperiul Țarist și cel Otoman, niciodată foarte bine clarificate de istorici, la 16/28 mai 1812, jumătatea de răsărit a Moldovei intrase în componența Rusiei – care, sub masca panslavismului și a ideii de salvare, prin ortodoxie, a popoarelor de sub domnia Imperiului Otoman, își croia de fapt drum către Peninsula Balcanică și Marea Mediterană. În primii ani, stăpânirea se arătase relativ îngăduitoare față de noii săi supuși, care nu plăteau biruri, nu erau luați la armată, nu erau siliți să învețe o limbă necunoscută lor. Treptat, cetățenilor Basarabiei li s-au impus regulile care guvernau în toate guberniile Rusiei, astfel că, mai ales, în orașe, în administrație, dar și în biserică, a început să se audă tot mai mult limba rusă. Acasă însă, țăranii vorbeau limba strămoșească și își duceau traiul cum apucaseră toți cei din neamul lor.

Rezeni era un sat de răzeși ale cărui origini urcau până la Ștefan cel Mare. Documentele atestă că în anul 1485, iunie 8, pentru meritele în apărarea țării, domnitorul a donat fraților Râzan, oșteni din ceata boierului Gangur, moșia de pe apa Vișnovățului, ei fiind strajă împotriva tătarilor care adesea treceau apa Nistrului ca

să prade Moldova. Mai mulți istorici au consemnat aceste date și tatăl meu a adus unele clarificări într-un articol publicat în anul 1936.

În satul Rezeni s-a născut Ion

Inculeț, Ion Pelivan și aici a trăit timp de peste 10 ani dr. Elena Alistar, nașa de botez și de cununie a părintelui, toți membri în Sfatul Țării, care a făcut Unirea în 1918.

Probabil că neamul Balaurilor era destul de mare, căci la circa 40 de km de Rezeni, pe malul Prutului, se află un sat numit Bălăurești.

Conform tradiției familiei Balaur, bărbații erau preoți sau dascăli, știutori și iubitori de carte. Tata a găsit în biserică din Rezeni un ceaslov tipărit la Iași în anul 1797, pe care

un străbunic al său, preotul Zaharia Balaur, a însemnat că l-a cumpărat în 1802, cu 35 de lei, la vremea când un hectar de pământ costa 50 de bani. Dintre strămoși se mai știa

de un preot, Ilie Balaur, un om mai retras, și de un alt Balaur, Iov, care, în contact cu intelectualitatea rusă, devenise cam revoluționar, drept care dispăruse, probabil, în pădurile Siberiei, iar familia nu pomenea niciodată de el. Din acest motiv, pe semne, bunicul, în momentul când și-a văzut feciorul luând drumul școlilor, departe de casă, l-a sfătuit, înainte de toate, să nu se amestece în cercurile politice.

Bunicul, Isidor Balaur, era dascăl în Rezeni – un om blând, domol, respectat de sat, pe care tata îl iubea nespuse, în timp ce bunica Ana, născută Sârbu, mamă a 10 copii, era mai aprigă, deși de o mare bunăta-

te – cum scria fiul într-o scrisoare, amintind de măicuța lor, o gospodină neîntrecută, ai cărei cozonaci au ajuns chiar pe masa regelui; dar asta e o altă poveste.

Din cei zece copii au trăit trei – sora cea mare, Ecaterina, o soră mai mică, Elena, și fiul Dimitrie, al nouălea născut. Majoritatea au murit mici, cum era pe atunci în satele românești. Dar trei băieți – Ioan, Petru și Pavel, cu vârste între 10 și 14 ani – au murit într-o săptămână, în urma unei epidemii. Dimitrie s-a născut la

scurtă vreme după această nenorocire și părinții l-au considerat darul lui Dumnezeu, arătându-i o dragoste fără margini, pe care a pomenit-o toată viața. A crescut într-o atmosferă evlavioasă, în care datoria față de cele lumești se subordona ascultării poruncilor dumnezeiești, și toate se împleteau cu respectul față de tradiție și ascultarea celor mai vârstnici, trăsături pe care le-a păstrat până în ultima zi a vieții. În Basarabia începutului de secol, familia era un nucleu puternic, în care relațiile dintre membri se bazau pe iubire și respect. Țăranii îi spuneau cântărețului bisericesc „părinte dascăle”, iar soții își vorbeau unii altora cu „mata”.

Când a crescut, a mers la Chișinău, la școală și la internat, la fel ca surorile lui, cu căruța vecinului iubit, Moș Ion Chiosa, peste dealurile domoale ale Basarabiei. La Seminar, ca în toate școlile provinciei, predarea se făcea în limba rusă. Copiilor li se spunea că ei sânt moldoveni, de neam slav, nu latin, că românii vecini sânt un popor de ȝigani, iar limba moldovenească e deosebită de limba română. Se învăța istoria Rusiei și literatura rusă. Profesorii erau în general pedagogi deosebiți, școala era foarte serioasă, iar rusificarea se făcea într-un mod inteligent, subtil și fără agresivitate. Disciplinele teologice se predau temeinic, iar slujbele religioase se făceau cu toată ardoarea ortodoxiei ruse, astfel că în toată viața lui a păstrat o dragoste adâncă pentru biserica rusă, împletită cu spaima față de politica statului, pe care de tânăr a intuit-o. În Basarabia, printre romanțele care se cântau seara, prin vizite, era și una provenind, se pare, din vremea Războiului de la 1877:

Măi Ivane, cruce-n sân
Și la inimă păgân,
M-ai chemat ca să te-ajut
Și ca Iuda m-ai vândut.

Acasă și pe drum se vorbea „moldovenește”, dar când intrau în

școală, vorbeau numai rusește.

A început Primul Război Mondial, a început Revoluția în Rusia. Intelectualii basarabeni, cu conștiința nealterată a românității lor, au profitat de declarația asupra autodeterminării popoarelor, lansată de Lenin, au constituit Sfatul Țării și la 27 martie/9 aprilie 1918 au declarat unirea Basarabiei, cu granițele între Prut și Nistru, cu România. A rămas în amintirea celor prezenți strigătul de disperare al unui deputat transnistrean, din ținutul rămas dincolo: „Fraților, pe noi cui ne lăsați?”

Tata avea atunci 15 ani. A hotărât să-și facă studiile „în țară”. Era un tânăr înalt, cam slăbuț, cu trăsături regulate, cu o frumoasă voce de tenor, care dansa bine, deși era sobru și rezervat, îngrijit, foarte disciplinat, respectuos cu cei mai vârstnici și înțeleghător cu copiii.

La vârsta de 20 de ani, tatăl lui a murit subit. În acel moment, a simțit deșertăciunea vieții, a vrut să renunțe la planurile de studii pe care și le făcuse și s-a gândit să se ducă la mănăstire. Dar pronia cerească a hotărât altfel. Mama, rămasă văduvă, și surorile l-au rugat să nu le lase. În Rusia, cel ce mergea la călugărie era considerat mort pentru familie, căci părăsea orice relație cu lumea înconjurătoare, familie sau cunoscuți și nu mai ieșea din mănăstire decât în cazuri speciale, la cererea starețului. A amânat așadar hotărârea lui și s-a consacrat studiului.

A absolvit Facultatea de Teologie la București, în 1928, și Facultatea de Litere și Filosofie, specialitatea Geografie și Slava veche, în 1932, ambele cu „magna cum laudae”. Cu firea lui serioasă, sânguincioasă, dar prietenoasă, cu inteligența și interesul său pentru tot ce făcea, dar și cu numele său neobișnuit, a atras repede atenția profesorilor. Profesorul Simion Mehedinți, când i-a semnat carnetul de prezență, cum se

obișnuia pe atunci, s-a minunat: „De unde ești, domnule Balaur?”. Când a aflat că e basarabean, s-a bucurat – iată un nume pur românesc dincolo de Prut. Au păstrat legături strânse, până la arestarea tatei. La fel și cu ceilalți profesori și îndrumători, cât a mai stat în București și apoi, când s-a reîntors în provincia natală.

A fost profesor de religie la Rezina (1928-'29), apoi câțiva ani funcționar la Sf. Sinod, locuind într-o cămăruță din Mănăstirea Antim (1930-1936), și apoi a venit consilier cultural la Episcopia Bălți. A fost secretar de redacție la revistele „Biserica ortodoxă română” și „Biserica basarabeană”.

La 28 februarie 1937 s-a căsătorit în biserica Liceului Eparhial din Chișinău cu Minodora Danilov, fiică de dascăl din Chișcăreni – Bălți, absolventă a Facultății de Litere, Limba Germană de la Iași. Cum tata era „o partidă bună”, mulți cunoscuți s-au înghesuit să-i prezinte candidate, îndeosebi bogate sau cu relații promițătoare. Tata se temea de bogăție, considera că aceasta îl înrobește pe om. Pe viitoarea lui soție a cunoscut-o în ziua de Sfântul Nicolae din 1936, în casa familiei preotului Iavorski, care ulterior au devenit nașii lor de cununie, alături de doamna Alistar, directoarea Liceului Eparhial, la o zi onomastică, unde mama a cântat mult alături de ceilalți invitați. A preferat-o pe această tânără săracă, locuind cu mama văduvă, funcționară la administrație (căci limba germană tocmai se scosese din școli și alt post deocamdată nu găsisese), timidă, cu ochi albaștri, mari și triști, care mă făceau s-o compar, mai târziu, când au început să mă preocupe părinții mei, cu o florică de „nu-mă-uita”, tăcută, dar cu o excepțională voce de altistă, pe care o apreciasse în mod deosebit, în cadrul Liceului Eparhial, părintele Alexandru Cristea, cel ce compusese muzica la celebrele

versuri ale poetului Alexe Mateevici „Limba noastră”. Câte o cunoștință binevoitoare o întreba cum are curaj să se mărite cu un om atât de slab, care, probabil, că e tuberculos.

În noaptea de Paști a anului 1937, la 2 mai, a fost hirotonit preot la marea și frumoasa catedrală din Bălți, unde a slujit apoi duminicile și de sărbători, cu întreruperea de un an de refugiu, până în 1944, iar Sfântul Nicolae a devenit patronul noii familii. În zilele de lucru, era ocupat de dimineată până seara la Episcopie, cu funcția de consilier și cu revista. Locuiam în casa spațioasă a Episcopiei, peste drum de catedrală.

În urma cedării Basarabiei vecinului și dușmanului tradițional de la răsărit, în ziua de 27 iunie 1940, s-a refugiat cu mama și cu mine, în vârstă de doi ani, la București, unde a stat ca preot la biserica „Oborul Nou”, până în vara lui 1941, când s-a reîntors cu noi la Bălți. Aici a încercat să-și continue viața de dinainte de refugiu, în condițiile grele de război, de deportări ale rudelor și cunoscuților. Dar în primăvara lui 1944 am luat din nou calea pribegiei, de data aceasta pentru totdeauna. Tata avea atunci 40 de ani.

Ne-am refugiat la Caransebeș, cât mai spre vest, ca mai toți basarabenii, cât mai departe de puhoiul de armate care se revărsase de peste Nistru, pe pământul românesc, și am locuit într-o grădiniță special dezafectată pentru refugiați. Aici ne-a prins ziua de 23 august 1944, când s-a anunțat la radio întoarcerea armelor împotriva Germaniei. Tata, care, probabil, mai spera într-o situație care să ne apere de invazia sovietică, sub impresia celor auzite, a ieșit noaptea afară, s-a lovit de creanga unui copac și a intrat în casă, plin de sânge. În acel moment eu, un copil preocupat de joacă și povești, am înțeles că s-a întâmplat ceva rău pentru noi toți.

Aici ne-au prins bombardamentele anglo-americane, aici am văzut trupele sovietice mărșăluind pe străzile orașului, soldați beți tăindu-se cu cuțitele și prăbușindu-se pe trotuar. Stăteam în casă, cu frică de hoardele dezlănțuite – și aveam dreptate, căci mulți oameni erau atacați în plină zi. Așa a fost ucis, am aflat mai târziu, părintele Nicolae Gonța, de 36 ani, la Craiova, pe stradă, de un grup de soldați.

Din când în când, tata, ca bun cunoscător de limba rusă, era chemat de bănătenii siliți să adăpostească ofițeri sovietici, pentru a-i ajuta să se înțeleagă. Unii dintre ei, în special caucazieni, se arătau respectuoși; ba chiar unul l-a sfătuit să se ferească din calea lor, căci sunt mulți în stare de orice, lucru pe care tata îl mai auzise și în Basarabia, când venea vorba despre vecinii noștri. I-a mărturisit, în mare secret, că e credincios, că regretă acest război și că știe că nu au șanse să se întoarcă vii acasă.

Aici am stat, până la începutul iernii, când tata, după mai multe călătorii în capitală, la numeroșii săi cunoscuți, ne-a adus și pe noi la București. A primit postul de profesor spiritual la Seminarul „Nifon Mitropolitul”, iar locuința noastră era camera-muzeu a seminarului. Era după război, după distrugătoarea secetă din anii 1945-1947. Mâncam la cantina seminarului o invariabilă mâncare de cartofi și ceai de tei. „Ajutorul american” l-am primit și noi, dar în punga de plastic de vreun kilogram nu-mi amintesc decât de niște creioane colorate din ceară și de o forfecuță boantă. Elevii mai primeau câte ceva de acasă, de la părinți, dar noi eram bucuroși că nu murim de foame. La piață se mai găsea câte ceva, dar cu banii pe care-i aveam nu ne puteam permite prea multe cumpărături. În fiecare noapte îmi curgea sânge din nas. Tata era slab și muncea mult. La un moment

dat, cred că prin 1947, a început să-l doară un picior, tot mai tare. Nu mai putea călca deloc. Îl țin minte în cărje, târându-se prin casă. Medicii ridicau din umeri. Un doctor i-a spus că, probabil, va trebui să i se taie piciorul. Apoi, nu știu cum, fără medicamente, fără operație, piciorul a început să se vindece. Pe locul durerilor, la gleznă, a apărut o pată mare maronie, ca un semn de neuitare.

Din acea perioadă am găsit două scrisori de la părintele Iavorski, rămas în Banat:

Noiembrie 1948. Scrisorile finului ... ne vin ca un balsam, căci vedem sinceritatea și o adevărată legătură sufletească și dragoste ce ne păstrează ... Ne pare bine că finul continuă să-și păstreze calmul și să vadă lucrurile cum stau ele în realitate. Numai credința în Dumnezeu și nădejdea că El nu ne va lăsa până la sfârșit – acestea sunt temeiurile adevărate ale vieții noastre chinuite, în valea aceasta a plângerii. Vă scriem scrisoarea aceasta astăzi, zi însemnată în viața nașilor – s-au împlinit 44 de ani de preoție ... Câtă bucurie aveam în acea zi, câte nădejdi și aspirații ... Au trecut ca un vis, s-au prăbușit în neant și parcă nici n-a fost nimic ... Toate sunt pulbere și vis. În deșert se tulbură tot pământeanul ... Îmi dau seama că încă nu e rău ... O bucată de pâine, o haină, o gheată avem, adăpostul există și ziua de mâine aproape asigurată. Mulțumim Domnului. Fie numele Domnului binecuvântat!

Urmează scrisoarea din ianuarie 1949:

... bucurie că finul se poate mișca puțin și fără cărje ... Să dea Dumnezeu să primim vești de vindecare completă ... Dumnezeu, unde voiește, se biruiește rânduiala firii.

În 1948, prin Legea naționalizării din 11 iunie, seminarul a fost desființat, iar elevii și salariații lui împrăștiți, fiecare pe unde a nimerit.

În vara anului 1948, tata a fost numit, întâi, la biserica „Sf. Visarion”, unde se cunoștea cu părintele Ioan D. Petrescu, dar scurtă vreme după aceasta a fost transferat la biserica din cartierul Parcul Domeniilor, așa-numită „Mănăstirea Cașin”, după numele străzii care ducea la Arcul de Triumf. Preotul paroh era Dumitru Manta, care începuse construcția frumoasei catedrale (arhitect I. Berechet, cel care a construit și catedrala din Bălți) în urmă cu circa 10 ani și o isprăvisese pe dinafară, dar înăuntru era neterminată, drept care se slujea în micul paraclis din dreapta. Tata a adus elevi de la seminarul ce-și închidea porțile și a strâns molozul din biserica mare, a făcut curat, a pus pe pereții din cărămidă icoanele adunate în subsolul bisericii și a început să slujească alături de părintele Manta, în altarul fără iconostas, ca într-o biserică catolică, ceea ce îi atrăgea pe credincioși, care erau curioși să vadă ce fac preoții în timpul liturghiilor. Părintele paroh a reușit să ridice catapeteasma în destul de scurt timp, astfel că slujbele s-au putut desfășura apoi conform cerințelor.

La 22 martie 1959 biserica a fost închisă; preotul Manta, împreună cu familia sa (soția, doi băieți ingineri și o fată studentă în ultimul an de facultate), paracliserul, cântărețul și încă vreo două persoane au fost arestați. În duminica ce a urmat, noi stăteam cu inima strânsă de teamă, la geamul micului apartament mansardat al casei parohiale, unde locuiam, și priveam oamenii care se îndreptau către biserică, se învâneau în jurul ușii încuiate și pe treptele impunătoare ale intrării, schimbau două-trei vorbe și se retrăgeau cu frică. După aproape două săptămâni, biserica s-a redeschis, tata a apucat să facă un acatist vineri și o liturghie sâmbătă, în ziua de 4 aprilie, după care a fost arestat și el și urcat într-o mașină care aștepta în fața bisericii, sub pri-

virile înspăimântate ale mamei și ale puștinilor credincioși care au îndrăznit să rămână.

Procesul așa-numitului „lot Mănăstirea Cașin” a avut loc la 11 august și 4 septembrie, cu public. Rechizitoriul s-a referit la fapta de „intensă activitate contra clasei muncitoare”. Avocatul numit din oficiu pentru tata a încercat să-l apere pe „criminal”, dar a fost redus urgent la tăcere, cu sublinierea că s-ar putea să ajungă lângă acuzați. Pe data de 8 septembrie s-au dat sentințele. Preotul Dimitrie Balaur a fost condamnat la 12 ani de temniță grea pentru luptă contra primului stat socialist din lume, Uniunea Sovietică, și la „15 ani muncă silnică, 8 ani degradare civică și confiscarea averii, pentru crimă de uneltire contra ordinii sociale”. Conform sentinței „nr. 166 din data de 8.09.1959 a Tribunalului Militar Regiunea a II-a București”, urma să facă pedeapsa cea mai mare.

A fost anchetat la Jilava, apoi a executat condamnarea la închisoarea din Gherla timp de peste doi ani și la muncă, în Delta Dunării și în Balta Brăilei, la Periprava, Mărașu etc., unde a avut voie să ne scrie câte o carte poștală și să primească pachet. A fost eliberat la sfârșitul lui iulie 1964, „conform Decretului de grațiere nr. 411/1964”. Avea atunci 61 de ani.

La întoarcere a stat câteva luni acasă, până când a fost numit, întâi, la biserica „Puișor”, în 1965, apoi, după scurtă vreme, la biserica din Drumul Taberei. Dorea mereu să se apropie de casă, dar acest lucru nu se arăta posibil. S-a transferat, prin 1970, la „Sf. Vineri Nouă” de pe bd. Titulescu, apoi, peste câțiva ani, la biserica Buzești.

Când se apropia de vârsta de 80 de ani, a răcit și a căpătat o pleurezie, fiind transportat de urgență la spital de o doctoriță prietenă a familiei, unde i s-a dat un pronostic de viață

de vreo două săptămâni. După vreo lună, când a ieșit din spital, s-a întâlnit cu doctorul care îl internase și l-a întrebat: „Ei, domnule doctor, cum e cu cele două săptămâni pe care mi le-ați acordat?”. Doctorul a arătat cu degetul în sus și a spus smerit: „Domnul!”. Apoi a adăugat: „Ați avut inima bună”. Tatei îi plăcea să povestească acest episod, precizând că doctorul vorbea din punct de vedere anatomic, dar el se gândea la suflet. Cu un an înainte de a muri, la 91 de ani, a fost internat din nou urgent și, de data aceasta, operat de o hernie strangulată, refăcându-se incredibil după scurtă vreme.

S-a pensionat fără convingere în 1992, în urma incendiului care a lovit biserica Buzești de Sfântul Nicolae, în 1991, dar a continuat să slujească, invitat fiind de preoții slujitori de la Buzești, Teodor Grigoraș și Marin Moldoveanu, până la 31 martie 1996, când a slujit ultima liturghie.

La data de 6 aprilie 1996, de Sâmbăta lui Lazăr, după ce a făcut un parastas la cimitirul „Sf. Vineri”, a suferit o hemoragie cerebrală și s-a stins din viață în ziua de 19 aprilie, de Izvorul Tămăduirii, după 59 de ani de preoție.

A fost îngropat la mănăstirea „Cernica” de Paștele Blajinilor, prima zi de pomenire a morților după Paște în Basarabia, sărbătoare pe care a iubit-o atât și despre care a scris în revista „Biserica ortodoxă română”, cu 60 de ani în urmă.

ARHETIPURI ȘI SEMNIFICAȚII MIORITICE ÎN POEZIA EPICĂ POPULARĂ

DR. TATIANA BUTNARU,
Institutul de Filologie, AȘM

În articolul de față sunt dezvăluite o serie de imagini păstorești de sorginte mioritică subordonate unor arhetipuri artistice fundamentale, cu deschidere spre anumite dimensiuni ontologice și existențiale. Este vorba de un sistem tipic de imagini și detalii artistice axate pe temeiurile poeziei populare și trecute prin filiera unei individualizări pregnante pentru a dezvălui situații de viață patriarhală în aspectele sale primare. Itinerarul spiritual pe care-l parcurge „complexul” imaginilor păstorești demonstrează viabilitatea unui amplu univers poetic, generator de idei și reflecții lirice, este o modalitate de a aprecia valorile general-umane, indică căile de perpetuare a tradiției autohtone.

Tipologia păstorească aprofundează o complexitate de stări și trăiri sufletești subordonate unor arhetipuri artistice fundamentale, se referă la diverse aspecte de viață, cu deschidere spre anumite dimensiuni ontologice și existențiale. Este vorba de un sistem tipic de imagini și detalii artistice axate pe temeiurile poeziei populare și trecute prin filiera unei individualizări pregnante pentru a dezvălui situații concrete de viață patriarhală în aspectele sale primare. Ne putem referi la mai multe texte și versiuni folclorice, care variază de la epos eroic la baladă, cîntec liric, specii orientate spre a aprofunda o atmosferă etnologică specifică, un univers de stări, trăiri interioare, marcate în esență, de o alură oximoronică, durere, bucurie, tristețe, melancolie, dar în același timp predomină o jubilație sufletească izvorâtă din imboldul revelator al îndeletnicirilor zilnice ceea ce face din viața omului o continuă sărbătoare.

În bibliografia de specialitate circulația motivului păstoresc transpare cu numele de „stână prădată” sau, „horea oii”, „horea buciului”, „horea păcurarului” [1, p.123], acestea potrivit opiniei lui D.Caracostea „au odrăslit multe forme diferite și mai ales dă glas acestui sentiment de viață fundamental: dragostea de propria îndeletnicire.” [2, p.22] Odată ce în scrierile populare, după cum accentuează în continuare D.Caracostea „nimic nu caracterizează mai deplin decât poziția față de propria îndeletnicire”, imaginile reproduse capătă o coloratură specifică și se vor menține prin condensarea lirismului: Ciobănaș cu oile,/Bată-mi-te-ar ploile,/Ciobănaș cu caprele,/Bată-mi-te-ar apele... [3, f. 70].

Conceptualizarea mitică orientează cititorul către niște forme primitive de Totem, de o pronunțată nuanță alegorică. Totemul lupului sau a altor animale are o semnificație magică și deține o funcție de mediere a situațiilor

dramatice, de condensare a tensiunii interioare: - Lupule, cumătrulei,/N-ai văzut oile mele?.../ - De văzut, nu le-am văzut,/Da de păscut, le-am păscut.../La fântâna lui Gheorghiuță/Îi găsi copite de bîrăță,... La fântâna lui Vârlan/ Și-i găsi capete de cărlan... [4, f. 57].

Ambianța descrisă se referă la niște aspecte de viață patriarhală, unde „pierderea oilor” dezvoltă ideea de culminație emoțională, relevă o gamă oximoronică de trăiri, care indică o concordanță stilistică între baladă și doină. Ciobanul își pierde oile fie din neglijență, fie din cauza nerespectării interdicției legată de vechile superstiții păstorești. Or, după cum se relatează într-un studiu etnologic „Ciobanii nu aveau voie să întrețină relații erotice în anumite perioade ale păstoriei. Cu atât mai mult, părăsirea oilor de către un cioban, pentru a se întâlni cu iubita lui, era un fapt grav, sever condamnat de către cutuma arhaică” [5, p.28]. De aceea, autorul anonim deseori îl condamnă pe ciobanul dedat patimilor lumești și îl etichetează în conformitate cu prescripțiile eticii populare: La oi, la oi, măi ciobene,/ La oi, la oi, măi ciobene,/Nu la fete, /Sub părete... [6, f. 36].

Un fenomen interesant legat de evoluția motivului păstoresc și influențat de un pronunțat caracter legendar, aflăm într-un text cules în Biserica Albă-Iahău, unde în locul ciobanului transpare un personaj feminin, care anunță comunitatea despre pierderea oilor: - Înă, tatî, înă – ă/C-o init pribagu,/Oile mi le-o furat,/Pe mine ni-o spânzurat./ De vârfuțu linzii,/În fundu colibii,/Înă, tatî, i-nî-î. [7, f. 94-95]

Se presupune că eroina baladei ar putea fi nu numai o simplă ciobăniță, dar mai cu seamă fiica stăpânului turmei, ea fiind trimisă de tatăl ei să păzească oile în timp ce un tâlhar, „lotru” ori „pribeag”, o atacă și pradă stâna. Elementul narativ este de sorginte mitică. Drama eroinei este cauzată, în primul rând, de încălcarea interdicției mitice, întrucât „prezența femeilor nu era admisă la stână, căci ea ar fi avut influențe nefaste asupra turmei și a păzitorilor ei.” [5, p.28] Prin urmare, se are în vedere „o abatere de la prevederile tradiției noastre folclorice” [1, p.117-118], când fata sau ciobănița se află sub influența unei puteri malefice exprimată prin pierderea oilor sau „prin răpirea acestora de către zmei.” [1, p.117-118]

Ciclul baladesc despre ciobanul cu oile pierdute este încadrat într-un complex cu trăsături tipologice individualizatoare, unde în subtext se face o analogie cu „originea vânătoarească” [8, p.114-115] a motivului și pe această cale

se instituie o generalizare mai amplă la sfera îndeletnicirilor păstorești. Astfel, „după cum din motivul acesta păstoresc s-a născut aspectul plugăresc, subliniază O.Bârlea și D.Caracostea, tot astfel, motivul păstoresc a fost precedat de o viziune vânătoarească” [8, p.114-115]. Tranziția acestor motive se manifestă prin corelarea formelor de viață din mediul patriarhal și, în același timp, de modalitățile de diferențiere estetică în poezia epică populară. Imaginile și detaliile artistice înfățișează speciile și formele folclorice în evoluția lor sincretică, ajungând până la dezvăluirea unor acorduri profunde elegiace, marcate de un dramatism copleșitor. Deznodământul tragic din unele texte folclorice, care vizează drama ciobanului cu oile pierdute, capătă, undeva, în subtext o perspectivă de transhumanță și indică calea spre esența unor subiecte păstorești de sorginte mioritică, cu alte cuvinte, are loc aprofundarea, tipologiei formelor Mioriței de la cele mai simple la cele mai dezvoltate [8, p.135], așa cum vom încerca să demonstrăm în continuare. De aici, probabil, survine și interesul față de numeroasele localizări ale subiectelor mioritice înregistrate pe teren, care în evoluția lor istorică au fost supuse modificărilor succesive, căpătând în diferite contexte nuanțe de doină, bocet, colind și chiar plugușor, păstrând în esență legătura cu matricea stilistică populară.

Situația existențială a ciobanului mioritic este exteriorizată printr-o sensibilizare poetică deosebită, în conformitate cu arhetipurile mitice, ea aprofundează bogăția de gândire și simțire populară, se manifestă prin plasticitate și armonie. Valoarea simbolică de reprezentare are tangență cu „spațiul matrice”, unde variantele străvechii balade păstorești s-au cristalizat prin niște imagini inedite: „Pe-un picior de plaiu, Pe gură de raiu...” [9, f. 188-190], „Pe-un șuvoi de ploaie” [10, p.188-190] O imagine unică ne oferă o variantă a Mioriței înregistrată în regiunea Odesa, unde declanșarea spectacolului cosmic cu trăsăturile sale individualizatoare are loc: Pe-o gură de raie/Pe-o bură de ploaie... [11, f. 4-5], ca apoi să transpară într-o ambianță specifică, ceea ce-i dă posibilitate autorului anonim „să mioritizeze nu numai împrejurările ce alcătuiesc un orizont spațial al existenței, dar și trăirile, sentimentele omenești” [12, p.64].

Invocarea „spațiului-matrice”, adică plaiul, este latura componentă a sufletului popular, o parte integrantă a ființei lui colective. Metaforele și imaginile artistice au deschidere către un spațiu sacru de valori circumscrise într-o lumină inițiatică, sunt orientate spre estimarea unor sensuri primordiale cu un substrat mitologic străvechi. Drama vizată în Miorița se manifestă prin revelația mitologică de reintegrare într-un peisaj natural, unde geniul anonim se regăsește prin ideea „unei stări primare, geomorfe a vieții pe pământ reprezentată prin asocierea vegetalului” [13, p.55], are legătura cu „poezia plaiurilor noastre și sufletul ciobanului român și înduioșările și seninătatea lui” [14, p.416]. Cu o deosebită sensibilitate este dezvăluită desfășurarea în timp a coborârii turmelor de oi, fiind dezvoltată o

atmosferă specifică, de o reală expresivitate: Coborât-o coborât/Păcurarii de la munte/Cu oile cele multe [15, f. 207-208].

Această „coborâre” lentă persistă în lectura mai multor versiuni și demonstrează viabilitatea ideii despre „complexul mioritic”, căile de circulație ciobănească, posibila legătură ce-ar fi existat între sudul Basarabiei, câmpia Dunării, precum și alte căi de migrație ciobănească: Cît îi Banatul de mare,/Trei feluri de drum are,/Unu-i drumul de piatră,/De merge o lume toată,/Unu-i de pământ,/De merg ciobanii pe rând,/Trec trei turme de cârlani/Și cu ele trei ciobani [16, f. 166].

În altă parte, într-un corpus de texte mioritice înregistrate în Banat-România se vorbește despre „coborârea” ciobanilor din munte „jos în vale”, probabil la iernatul turmelor, unde spectacolul mioritic capătă alte nuanțe. De astă dată, drama păstorească este localizată într-un peisaj specific regiunii muntoase: Acolo sus la munte,/Niaua de-un genunchie,/Iară jos la vale,/Niaua și mai mare [17, p.712].

Ca mai apoi calea ciobanilor să fie amplasată într-un decor mai agreabil: Pe-un răzor de vie,/ Merge. Cine merge?/Doi-trei păcurari [17, p.712].

Valoarea artistică și documentară a imaginilor descrise este incontestabilă. Fiind subordonate unor aspecte fundamentale de viață păstorească, treptat ele vor deveni „o copulă în actul de comunicare” [17, p.212-219] cu moartea inițiatică în sânul naturii.

Ciobănaș de la miori este una din cele mai reprezentative scrieri folclorice unde sugestia metaforică a integrării omului în natură capătă o nuanță particulară, se manifestă prin niște acorduri lirice copleșitoare. Subiectul este liricizat, fiind expus într-o formă dialogată, de enumerare a riturilor trecerii. Moartea inițiatică este privită drept un act solemn de inițiere, întrevide o stare ontologică de unde depistăm sensul mișcării ciclice în conformitate cu riturile trecerii. Este conturată o lume ascetică formulată din simetriei imateriale unde „imaginea folclorică nu cunoaște fantasticul propriu-zis” [18, p.45], dar întrevide o stare existențială de limită, un nou tărâm ontologic, dincolo de viața terestră. Prin transfer metaforic, are loc trecerea într-un nou spațiu de existență, de o superioritate absolută. Pornind de la pozițiile polemice fundamentale ale modului popular de a cugeta despre viață și moarte, este evidențiată tendința de a pătrunde în esența lucrurilor și fenomenelor din natură, precum și viața omului, surprindem legătura mioritică dintre toate elementele universului. Este vorba de un sistem tipic de imagini și detalii artistice axate pe temeiurile poeziei populare și trecute prin filiera unei individualizări pregnante, așa cum ne sugerează versurile ce urmează în continuare: Ciobănaș de la miori./ Unde ți-a fost soarta să mori?/- Sus în vârful muntelui,/În bătaia vântului./ - De îngropat cine te-a îngropat?/- Trei brazi mari s-au răsturnat./ - De păzit cine te-a păzit?/- Luna când a răsărit./- De jeli cine te-a jeli?/- Păsările ce-au ciripit/- De

scăldat cine te-a scăldat/ - Roua când s-a scuturat./Fluieri unde l-ai pus/- În creanga bradului de sus... [19, p.90].

Există și o altă opinie potrivit căreia tipologia păstoraască presupune atașamentul celui predispus trecerii adeviziunii sale nemijlocite față de mediul, în care s-a aflat el în timpul vieții. De aceea, în monologul testamentar ciobanul dorește: Să-mi săpați un mormântel,/ Frumușel și rotunjel/ În tirlita oilor/În djiocjoru mieilor. [20, p.3].

Fluierul din „creanga bradului sus”, precum și celelalte elemente rituale, care precedă moartea inițiată în natură capătă o funcție magică, relevă ideea de continuitate a vieții dincolo de tărmurile veșniciei, este „dorul stănei îndepărtate” [2, p.138]. Prin intermediul „vegetabilului cosmogonic” [21, p.161], adică a bradului prezent în scrierile folclorice, este exprimată o nuanță sacrală, are loc corelarea elementelor celeste cu cele pământești. Bradul este arborele cosmogonic, el simbolizează dăinuirea, perenitatea, condiția vitală a omului, iar atunci când acesta dispăre, are loc suprapunerea conotațiilor existențiale dintre viață și moarte. Simbolul bradului descinde din construcția mitică a unui univers de valori stratificat în concepția universală despre perenitatea mitului solar al existenței. În plan mitic, la fel ca și teiul sau gorunul, el amplifică diferite tărmuri ontologice, redă „sentimentul comuniunii dintre plantă și om” sau „mitul codrilor și al arborilor sacri” [22, p.82]. Vorbind de multiplele semnificații ale bradului, M.Coman face o analogie dintre soarta omului și cea a copacului sacru, relevă legătura „între cele două lumi, ca centrul sacru unde are loc judecata sufletului și chiar ca substitut al mortului” [23, p.213], iar „aceste atribute se situează pe planul relațiilor dintre cel dispărut (ca individ concret) și lumea înconjurătoare” [23, p.213]. Astfel, trecând peste aspectul de suprafață a ființării lui pământești, alături de elementele transcendente ale cosmosului „brazi și pătinași”, „stelele făclii”, „munții mari”, omul își găsește un nou tărm de existență, „se transferă prin împlinirea ciclului funerar în orizontul stihiiilor” [23, p.213], iar fluierul „din creanga bradului sus” devine „un element social-cultural” [23, p.213], circumscrie conturul unui spațiu mitic învăluit de misterul trecerii și al eternității. Este invocat un cosmos liturgic unde toate elementele universului au funcția de preamărire a divinității, „Lăudați-L Soare și Lună, lăudați-L toate stelele luminoase..., ape, care sunteți mai presus de ceruri..., munți și dealuri... vânturi năprasnice, [24, p.383], și, drept rezultat de preamărire și cucernica plenitudine în fața vieții. Astfel, ceremonia nupțială din Miorița devine un act sacramental, se transformă treptat într-o „liturghie cosmică” [25, p.172] cum o numește M.Eliade, demonstrând că drama omului pus față-n față cu veșnicia nu s-a consumat, ci rămâne să dăinuie, să amintească mereu că senina integrare în natură este un fenomen atât de firesc la fel ca și succesiunea anotimpurilor, a generațiilor, ca și curgerea ireversibilă a timpului. Analogia Mioriței cu doina din unele versiuni dă glas unei sfâșieri lăuntrice izvorâte din substraturile creativității

populare. Odissea ciobanului mioritic este amplasată în jurul unei idei plene „de preamărire a vieții și nostalgică resemnare în fața trecerii inevitabile, în bucuria simplă de proclamare a filosoficului „a fi” ca dovadă supremă a existenței umane” [12, p.156].

Culminația emoțională a mai multor texte și versiuni ale poeziei epice își găsește expresie prin chipul măicuței bătrâne, care pe parcurs devine și ea o convenție mioritică a unor semnificații lirico meditative. O.Densușianu apreciază asemenea situație drept o tendință de amplificare a sensurilor și accentelor lirice favorizate de fondul mitic al baladei păstorești prin „introducerea unui motiv curent, acela al maicii bătrâne care caută pe fiul ei, cum un alt motiv în folclorul nostru era acela al ascunderii morții cuiva prin expresii figurate” [14, p.414]. Invocând mitul măicuței în căutarea fiului, autorul anonim o sublimează la rangul de simbol, ridicând-o pe o treaptă valorică superioară. În subtila dramatizare mitică a dragostei materne, Cine mi-a văzut,/Cine-a cunoscut/Mândru ciobănel...” [26, p.185-186], sunt sacralizate până și stările sufletești. Măicuța are capacitatea de a comunica cu elementele ancestrale, cu „soarele și luna”, iarba, zarea, câmpia, ceea ce demonstrează tainica ei comuniune cu universul. Într-un text înregistrat în Colibași – Vulcănești, ea se adresează Dunării pentru a afla vești despre feciorul dispărut: Dunăre, Dunăre,/Drum fără pulberi,/Apă curgătoare/Și ne vârsătoare./Tu nu mi-ai văzut/ Pe munte trecând/Tot de-un voinicel/ Nant și sprâncenat. [27, p.149].

Apropierea de Miorița este evidentă, așa cum Măicuța bătrână este considerată una din variantele acesteia, creând impresia „de o trecere improvizată, de o legătură căutată” [17, p.133] spre alte forme de răspândire ale subiectului păstoresc. Fenomenul își găsește explicație prin aceea că autorul anonim are nevoie de apariția unor personaje noi, care amplifică substanța narativă din eposul baladesc, și imprimă o accepție generalizatoare. Epizodul unde măicuța bătrână transpare într-un cadru existențial concret, „Cu brăul de lână,/Pe câmp alergând,/Din gură strigând,/ Pe toți întrebând...” [27, p.149] așa cum ne sugerează unii folcloriști „justifică tocmai o fabulație mai bogată a motivului” și „introduce materialul în zona universală.” [28, p.241] Pe chipul ei cititorul întrevede „o mamă îndurerată ce-și caută fiul pe drumurile turmelor transhumante, de pe tărmurile Mării Negre pe culmile Carpaților”, „o matroană creatoare a speței umane locale” [28, p.297] identificată cu stihiiile naturii, cerul, apele, pământul, conștientă de rolul său primordial în menținerea rosturilor primordiale ale vieții. Personajul din balada Măicuța bătrână mai este întrevăzut drept „unul dintre pilonii simbolici esențiali adânc ancorați în realitatea etnografică și în fondul mitologic arhaic”, [29, p.220-224], este comparată cu asemenea divinități mitologice, precum ar fi Isis sau Maica Domnului și semnifică „moartea și renașterea naturii, reluarea ciclului calendaristic, puterea binefăcătoare a revenirii primăverii” [29, p.220-224], adică de perpetuare și menținere a vieții.

DICȚIONAR DE ETNOMUZICOLOGIE

Acatalectic (gr. ακατάληκτος, a = „fără”, katalegein = „a sfârși”) – vers (antic) care desemnează unitățile metrice complete, fără silabe lipsă ori în plus, cu un număr par de silabe (4, 6, 8, 10, 12). Denumirea este preluată și de versificația modernă. În poezia populară românească cântată sau recitată este frecventă izometria cu două tipare metrice de bază: hexasilabic (tripodic) și octosilabic (tetrapodic). De exemplu, a. versul octosilabic acatalectic (tetrapodie): Mân-dră floa-ri e no-ro-cu’, Da nu cre-ști pi tot lo-cu’; b. versul hexasilabic acatalectic (tripodie): Cân-tați din lă-u-te/Și din trâm-biți mul-te.

Akân (rus акын provenit din tc.) – rapsod popular, poet în țările Asiei Centrale, specific popoarelor kazah, kârgâz ș.a. De regulă, numele și-l dobândeau persoanele care deveneau învingătoare la concursurile de cântece (așa-zisele aikâse), desfășurate în public. La diferite sărbători și manifestări artistice, A. acompaniindu-se la un instrument muz. pop., cântau pe o melodie recitativă osanale și versuri cu caracter social. Se deosebesc A. epici, lirico-epici și poeți compozitori. Unul dintre cei mai cunoscuți A. a fost poetul kazah Djambul Djabaiev, autor de cântece lirice, poeme lirice, patriotice, revoluționare.

Aksak (tc. aksak – schiop, împiedicat) – sistem ritmic asimetric de structură specifică, alcătuit din 5, 7, 8, 9, 10, 11 etc. valori de bază, care se desfășoară într-un tempo de mare viteză (limitele metronomice fiind cuprinse între 300 și 600 unuități etalon pe minut). Termenul este atribuit și încetățenit la noi de către C.Brăiloiu, iar descoperirea ritmului în folclorul românesc îi aparține lui B.Bartók, numindu-l „așa-zisul ritm bulgăresc”. După cum rezultă din analizele lui C.Brăiloiu sistemul A. are câteva caracteristici de bază: a) utilizează două unități de durată inegale (optimea și optimea cu punct), fiind prin urmare un ritm bicron, dar neregulat; b) raportul dintre cele două unități co-

ordonatoare este „irațional”, în raport hemiolic de proporționalitate de 2:3 sau 3:2, comparativ cu ritmul bicron giusto-silabic; c) în pofida asimetriei dintre duratele lui de bază, formează pe întreg parcursul melodiei măsuri repetitive de tip binar sau ternar în aceeași configurație; d) accentul ritmic se concentrează pe unitatea mai lungă. Ritmul A. are răspândire la multe popoare de pe glob: albanezi, beduini, berberi, bulgari, greci, indieni, sârbi, tuarezi, turci ș.a. În folclorul românesc în ritmul A. se încadrează unele melodii de joc precum: Învârtita, Fecioreasca, Pur-tata, Haidăul, Mărunțelul, De-a lungul, Batuta (Transilvania), Brăul banatean, Rustemul (Oltenia), Geamparalele (Dobrogea), Cârligul (Teleorman), dar și în unele melodii din repertoriul calendaristic: Jocul caprei (Dobrogea și Muntenia), Ursul (Muntenia, Moldova și Bucovina), Jocul cerbului (Transilvania), Malanca (Moldova și Bucovina), Drăgaica (Muntenia), Colinda, Cântecul de stea (Moldova) etc.

Alborada (sp. alborada provenit de la alba – „cântec de dimineață”; fr. aubade – „zori”) – piesă muzicală (vocală și instrumentală) din folclorul spaniol și portugez, al cărei conținut expresiv sugerează imagine artistică a faptului zilei (zorii), a răsăritului de soare sau a revărsatului de zori. Se presupune că ar avea origine în arta muzical-poetică a trubadurilor. Sunt cunoscute 3 tipuri de A. 1. Cântecul în zori al ciobanului; 2. Varianta spaniolă a serenadei dimineții, cântul vocal fiind însoțit instrumental de dolcian și tamburină; 3. Piesă folclorică instrumentală, interpretată din cimpoi și tamburină. Se caracterizează prin formule specifice stilului improvizatoric. Compozitori de renume au utilizat A. în forma sa instrumentală: N.Rimski-Korsakov - A. din Capriciul spaniol; M.Ravel - A. del Gracioso din Suita pentru pian „Miroirs”; J.Bizet - „Aubade” pentru pian; E.Lalo - „Aubade et allegretto” pentru instrumente de coarde și aerofone; I.Albeniz - „Aubade” pentru pian;

dr. VICTOR GHILAȘ

Fr.Poulenc – „Aubade” pentru pian și 18 instrumente ș.a.

Allemandă (fr. danse allemande – „dans german”; Allemande) – dans practicat la curțile din Anglia, Franța și Țările de Jos la mijlocul secolului al XVI-lea. Prin stilizare, A. își pierde treptat caracterul original de dans. Odată cu transformarea suitei instrumentale în secolul al XVIII-lea devine prima parte a acesteia. A fost preluat în muzica cultă, dând naștere allegro-ului inițial al sonatei în măsura. De obicei, se execută pe cadrul măsurilor 2/2 sau 4/4, în mișcare moderată, iar uneori vi-oaie. Are un caracter liniștit, sobru. În a II-a jumătate a secolului al XVIII-lea, în regiunea Șvabia (districtul Bavaria), mai apoi în Franța, Cehia, Elveția apare A. în măsură ternară în tempo de vals mișcat. Haydn, Beethoven, Weber ș.a. utilizează A. în creația lor instrumentală.

Apūd, (arab. ’ūd – lemn sau lemn flexibil) – vechi instrument arab cu coarde ciupite, strămoșul lăutei. Prezența instrumentului se face cunoscută în cultura muz. arabă din Turcia până în Iran și în țările maghrebiene: Algeria, Maroc și Tunisia. Prima consemnare a fost făcută de filozoful și teoreticianul al Fărăbi în Kitāb al Mūsikī al Kabīr (Marea carte a muz.). Instrumentul se numea kettarah la asirieni, qitār la arabi și kwitarah în vestul Egiptului. Odată cu acțiunile militare de cucerire întreprinse de arabi (711–718), ulterior cu expedițiile cruciate, acest instrument pătrunde în sud-vestul Europei (Spania, Portugalia, Italia meridională). A devenit instrument popular la curțile regale, la care cântau chiar și regii. Instrumentul este executat din lemn, cutia de rezonanță

este piriformă, foarte bombată. Fața de rezonanță din lemn alb cu aspect plat este perforată (după mărime) cu două-trei orificii acustice în formă de roze-tă, numită în arabă 'uyūn, (în română – ochi). În prelungire are un gât scurt, divizat de mici prăgușuri transversale, care se termină cu un jgheab ranversat. Tipul clasic al al'ūd-ului avea 4 coarde simple. Abu l'Hassan 'Ali Ibn Nafi, zis și Ziryab (muzician arab), i-a adăugat în registrul grav cea de-a cincea coardă. Coardele se ciupest cu un plectru. **A.** este instrumentul emblematic al muzicii clasice din Orientul mijlociu și din Africa de nord.

Alunelul – 1. joc pop. românesc originar din Oltenia, în metru binar și mișcare vioaie; melodia după care se execută acest dans. **A.** se poate întâlni în diverse variante și purtând diferite denumiri: **A.** de mână, **A.** ingenuncheat, **A.** plimbat, **A.** înfundat, **A.** bătut, **A.** ca la Dolj, de la Goicea, de la Vladila etc. Este practicat de bărbați și femei care dansează în linie (cu brațele încrucișate la spate sau în față) sau în formație de cerc (cu brațele îndoite, prinse în lanț). Formula ritmică obișnuită a **A.** este de natură binară. 2. Variantă coregrafică de brâu (brâu nou), practicat în mediul cultural nontradițional.

Arcanul (tăt., ucr. arkan – laț) – 1. dans popular românesc din nordul Moldovei, asemănător cu sârba, cu extindere în satele bucovinene, de la Rădăuți până la Vatra Dornei, cu infiltrații în județele Iași, Vaslui și regiunea Cernăuți (Ucraina). Poate fi întâlnit și cu denumirile *Arcanaua*, *Arcanul bătrânesc*. Practicat în timpul dominației habsburgice, dansul era interpretat la încorporarea tinerilor în armata imperială. Simboliza prinderea cu „arcanul” a recruților, redând sentimentul de revoltă al țăranilor împotriva înrolării forțate în oastea austro-ungară. **A.** este un dans în măsura 2/4, executat în formație de semicerc altădată, astăzi mixtă, dar adineaori bărbătească cu ținuta de umeri. Din punct de vedere cinetic impresionează ca număr de figuri, acestea fiind pline de vigurozitate, masculinitate și variație. Este jucat în zilele noastre și utilizează ritmuri pre-

dominant binare, în măsuri binare simple. 2. Melodie după care se execută acest dans. Majoritatea melodiilor de **A.** folosesc aceeași scară muzicală cromatică - dorian cu treapta a IV-a fluctuantă. C. Mikuli a fost unul dintre primii culegători de folclor, care a atestat melodia **A.** în satele din Bucovina și Moldova.

Ardeleana – dans tradițional românesc de perechi în coloană cu răspândire în Transilvania, Banat și Moldova de nord. În funcție de varianta practică, poate să se desfășoare pe verticală și/sau pe orizontală, în șir, dar și liber. Structura cinetică a **A.** conține elemente de învârtire, de tropot și piteni ale bărbaților, bătăi în sol, bătăi în podea, bătăi pe cizmă, pocnituri din degete și bătăi în palme în contratimp, piruete ale fetelor pe vârfuri, pe călcâi, sărituri pe verticală și prin foarfece etc. Dansul cunoaște trei subtipuri coregrafice: 1. **A.** sincopate: în șir sau pe picior, în roată, sărită ș.a.; 2. **A.** nesincopate lente: rar, pe 2 pași, pe 3 pași ș.a.; 3. **A.** nesincopate repezi: pe loc, de doi bănațean, mânăntălul, mazărica ș.a. Cunoaște mai multe variante locale cu denumiri precum: **A.** ca pe valea Almajului, **A.** de Ruji, **A.** mazărica, **A.** dreaptă deasă, **A.** dreaptă rară, **A.** feciorește, **A.** rară (sărită), **A.** sincopată, **A.** bănațeană, **A.** Baba Peleaga, **A.** cu 4 pași, **A.** în perechi, **A.** pe picior. Se execută după un ritm binar și sincopat dohmiac, în măsura de 2/4 și 8/8.

Așug – poet și cântăreț popular la azeri și la popoarele învecinate cu ei. Improvizează cântece și le interpretează, acompaniindu-se la un instrument cu coarde. Prin intermediul cântecelor, **A.** își exprima atitudinea față de realitatea înconjurătoare și față de orânduirea politică. Poeții-cântăreți sunt cunoscuți din cele mai îndepărtate timpuri. În sec. XVIII, s-a bucurat de o faimă legendară așugul armean Sayat-Nova, care compunea cântece lirice în limbile arm., georg., turcă, persană. Stăpânea foarte bine și limba arabă. Este autorul a aproximativ 220 melodii, cu toate că se presupune că ar fi scris mult mai multe. O serie dintre acestea sunt cântate și astăzi. În Armenia, Sa-

yat-Nova este considerat un poet cu o contribuție considerabilă în dezvoltarea lit. naționale. Deși a trăit întreaga viață într-o societate profund relig., poemele sale sunt în mare parte seculare și pline de expresionism romantic.

Aulodie (gr. αὐλοδία) – în Grecia antică, melodie vocală acompaniată de aulos. Întemeiată pe tradiția mitică, originea **A.** ține de cultul lui Dionysos. Auletul, adică practicantul **A.** Actul interpretativ al **A.** prevedea respectarea de către practicant (aulet) a tradiției (artei) *nomos*-ului - lege cântată (cultură a popoarelor la etapa arhaică de dezvoltare) în conformitate cu anumite formule melodice.

Repere bibliografice

Bârlea, Ovidiu. *Eseu despre dansul popular românesc*. București: 1982.

Brăiloiu, Constantin. *Ritmul aksak*. În: *Opere*. Vol. I. București: 1967.

Bucșan, Andrei. *Clasificarea morfologică a dansurilor populare românești*. În: *Revista de Etnografie și Folclor*, Tom 12, nr. 3. București: 1967.

Bucșan, Andrei. *Probleme ale ritmului dansului popular românesc*. În: *Revista de Etnografie și Folclor*, Tom 13, nr. 2. București: 1968.

Bucșan, Andrei. *Specificul dansului popular românesc*. București: 1971.

Constantin Brăiloiu. *Opere I. Prefață și trad. Em. Comișel*. București: 1967.

Costea, Constantin. *Geneza și evoluția dansului de perechi în spațiul folcloric transilvănean*. București: 1988.

Costea, Constantin. *Structura jocurilor feciorești transilvănene (I)*. București: 1988.

Giuleanu, Victor. *Tratat de teoria muzicii*. București: 1986.

Oprea Gheorghe, Agapie, Larisa. *Folclor muzical românesc*. București: 1983.

Teoria literaturii. Curente literare. Figuri de stil. Genuri și specii literare. Metrică și prozodie. București: 1996.

Абдулаева, С. *Народные музыкальные инструменты Азербайджана*. Баку: 1972.

Джабаев, Д. *Избранные произведения*. Алматы: 1980.

Исмаилов, Е. Акыны. *Алма-Ата*: 1957.

Эльдарова, Э. *Искусство ашугов Азербайджана*. În: *Искусство Азербайджана*. Том VIII, Баку: 1962.

Festival „Hangul din Coteala”

„Ce-ar face Moldoveanul fără sârbă, horă? S-ar topi cum se topește dorul...”, vorba poetului.

Căci așa-i este firea. Să cânte, să joace, să mai uite de necazuri. Dacă orășenii sunt un pic mai reținuți, apoi oamenii de la sat își cunosc bine tradițiile și datinele. Ne-am convins de acest lucru a câta oară asistând la diferite activități culturale, nunți, cununia, festivaluri.

Într-o zi frumoasă de duminică din luna lui gustar, am luat parte la o sărbătoare frumoasă a dansului popular, care s-a desfășurat în fața Căminului de cultură din satul Coteala.

Este vorba de cea de-a IV-a ediție reluată a deosebitului și tandrului festival raional al dansului popular „Hangul de la Coteala”. Formațiile artistice prezente, sub ritmurile muzicii zise cu foc de lăutari, au organizat parada festivă, ca apoi să evolueze rând pe rând. După tradiție festivalul a început și a finisat cu vestitul dans „Hangul din Coteala”, care este simbolul satului și cartea de vizită a raionului Briceni.

„La vatra jocului din sat
Lângă teiul lui Condrat
Satul tot s-a strâns la horă
Bun de glumă, bun de sfat...!”

Au răsunat versurile rostite de membrul de onoare al formației Dumitru Crușevschi.

Lăutarii cu tromboane, saxofoane și viori au pornit muzica, ce-ți bucura inima și sufletul ascultându-i și uitându-te la priveliștea uimitoare. Peste 50 de dansatori – 3 dinastii, s-au unit într-un Hang frumos, într-un

dans vertiginos, care nu putea lăsa pe nimeni indiferent. Apoi rând pe rând au evoluat pe scenă și celelalte formații de dans participante. Este vorba de „Măruntica” com. Larga, „Miorița” or. Briceni, „Alunel” or. Lipcani, „Ciuleandra” s. Criva, „Izvoraș” com. Colicăuți, „Țărăncuța” s. Drepcăuți, „Struguraș” s. Tabani, „Mugurel” s. Trebisăuți, care au prezentat dansuri de o rară frumusețe.

Trebuie de menționat, că toate colectivele s-au pregătit minuțios și cu seriozitate către Festival: costumație autentică, dansuri inedite, comportament responsabil. Am admirat „Hora Mare”, „Pelinița”, „Ostropățul”, „Suita de dansuri populare moldovenești”, „Ciuleandra”, „Polca”, „Hora și Sârba”, „Sârba ca la Nord”, „Hangul de la Criva”, „Hangul de la Drepcăuți”, „Bătuta”, „Dans ca la Sud”, „Sârba de la Colicăuți”, „Sfârligul” și multe altele. S-a dansat cu foc și dragoste, așa cum o pot face dansatorii din localitățile raionului Briceni, îndrumați și pregătiți de coregrafi talentați cum ar fi Aurica Butelschi (com. Larga), Ion și Margareta Ungureanu (com. Drepcăuți), Marcel și Nicolae Bucilă (s. Criva), Victor Sitari (s. Tabani), Angela Buțco (s. Trebisăuți), Maria și Viorel Rusnac (com. Colicăuți), Aurel Crușevschi (s. Coteala), Tatiana Negru (or. Lipcani) și alți lucrători din domeniul Culturii. Pe parcursul festivalului au evoluat cu melodii și talente tinere, care de asemenea ne-au bucurat sufletele. Este

vorba de Augustina Mânzatu (or. Briceni), Lidia Golban, Aurel Crușevschi, Margareta Pascaru (s. Coteala), Adelia Bordeianu (or. Chișinău), Tudorița Ciubuc, Laura Bandalac (s. Trebisăuți).

Și de data aceasta ne-am convins odată de înțelepciunea și omenia dlui Alexandru Cebotari, primar de Coteala, care a susținut totalmente acest festival și căruia îi suntem recunoscători pentru faptul că nu este indiferent de Cultura neamului nostru. Pentru Dumnealui Cultura stă în capul mesei alături de celelalte valori perene.

Au muncit foarte mult și lucrătorii Căminului de cultură Coteala – Lidia Pascaru, director, Margareta Pascaru, conducător artistic, Aurel Crușevschi, conducător al formației artistice „Hangul din Coteala” ș.a., care au dat aspect de sărbătoare prin amenajarea neobișnuită.

— Am făcut un lucru comun. Ne-am unit și am contribuit la faptul, ca sărbătoarea să ne reușească și să se simtă toți bine, ne-a răspuns cu modestie doamna Lidia Pascaru, director al Căminului de cultură Coteala.

Cuvinte de recunoștință în adresa tuturor participanților au rostit domniile Petru Ursachi, vicepreședinte al raionului Briceni, Ilie Zogoricuș, șef Serviciu Cultură al Consiliului raional, Alexandru Cebotari, primar de Coteala.

La finele Festivalului tuturor participanților le-au fost înmânate diplome de laureat din partea Consiliului raional și cadouri de preț. De locuri premiante s-au învrednicit formațiile „Ciuleandra” (s. Criva), „Hangul din Coteala” (s. Coteala), „Țărăncuța” (com. Drepcăuți).

DI Alexandru Cebotari a menționat colectivele cu premii bănești.

Aducem sincere mulțumiri tuturor primarilor care s-au îngrijit de transport pentru a deplasa colectivele la festival.

Să ne păstrăm ce avem mai sfânt

Notițe de la Festivalul dinastiilor de muzicanți și Concursul plăcintelor din raionul Briceni

La sărbătoarea izvorâtă din zestrea neamului – prima ediție a Festivalului dinastiilor de muzicanți din raionul Briceni s-a adunat lume bună, dorită de frumos. Căci plaiul nostru mioritic este o adevărată vatră unde se doinește, se cântă și se dansează cu foc, ori vorba poetului:

„Moldovenii când se strâng
Și-n petreceri se avântă
La un colț de masă plâng
La alt colț de masă cântă...”

Melodiile, fie lăutărești ori populare, pline de duiosie și dor se nasc pare-se din seninul cerului, din respirația acestui plai roditor, mângâiat fiind de razele soarelui. Ca într-un final să conchidem, că pe parcursul secolelor, în arta populară s-a cristalizat viața poporului sub toate aspectele ei. Festivalul organizat de către Serviciul Cultură al Consiliului raional Briceni a urmărit scopul de a scoate din anonimat cele mai frumoase melodii și cântece adunate într-un buchet din diferite sate și interpretate de dinastiile de muzicanți. Căci avem o datorie sfântă față de strămoși și generația tânără: de a ne păstra și valorifica tezaurul nostru național – datina, tradiția, obiceiul. Toate acestea le-am descoperit în cadrul Sărbătorii, unde am savurat clipe de satisfacție nu numai prin intermediul cântecului, muzicii în general, dar și datorită măiestriei gospodinilor prezente cu expoziții de plăcinte – bucatele noastre tradiționale și mai ales a acelora, care se gătesc într-un fel aparte doar la Nordul Moldovei.

Festivalul propriu-zis.

Ziua de 30 iunie s-a dovedit a fi frumoasă. Vara, stăpână peste natură misterioasă, intrată totalmente în albia ei, de asemenea parcă a fost una cu sărbătoarea. „Casa mare” a găzduit toți participanții. Expozițiile cu plăcinte aromate și delicioase, de-ți lăsa gura apă, erau deosebite.

Semnalele trompetei au anunțat începutul Festivalului, care printr-un cuvânt de salut fierbinte a fost inaugurat de către dl Ilie Zogoriciuc, șef Serviciu Cultură al Consiliului raional Briceni. Este vorba de domnia Efimia Bandalac, președintele raionului Briceni și Mihai Gnatiuc, primarul orașului Briceni, localitate unde a avut loc manifestarea în cauză.

Spectacolul care a inclus un mănunchi de melodii, cântece folclorice, muzică instrumentală și ușoară, l-a deschis Orchestra de muzică populară „Frunze de dor” a Serviciului Cultură al Consiliului raional Briceni condusă de Octavian Lungu. Membrii orchestrei sunt ei însăși niște

lăutari de viță, cu dinastii de muzicanți în spate. Este vorba de vestiții Victor Cioclea, Octavian și Vasile Lungu, Marin Mardari, Vitalie Balan, Alexandru Cotos, Grigore Zemcic, Gheorghe Josan, Ion Ungureanu și alții, care au dat startul sărbătorii, ca apoi să revină la finele Festivalului cu un program inedit.

Dinastiile de muzicanți

Au fost 15 la număr. Da, în raionul Briceni sunt mult mai multe. Căci în fiecare localitate avem talente, iar muzicanții de la Nordul Moldovei sunt vestiți în toată republica. De data aceasta ne-am bucurat cu ce-am avut. A dominat o atmosferă caldă, emoțională, chiar delicată am spune. E o raritate, probabil, când evoluiază buni cu nepoții, ori tata cu feciorul, fiica. Au depășit acest moment și rând pe rând, cu cumpătate și modestie, cu un simț al răspunderii, au eșit în scenă dinastiile Starov din Drepcăuți, Grușevschi și Pascaru – Coteala, Ceban și Cibotari – Lipcani, Mardari și Hadârcă – Colicăuți, Marciuc și Mânzatu – Briceni, Baraliuc – Trebisăuți, Crețu – Slobozia-Șireuții, Ciutac – Pererâta, Druțac – Cotiujeni, Melnic – Bulboaca, Bucilă – Criva. Perlele adunate din zestrea neamului, ne-au purtat pe aripile cântecului în copilărie, la casa părintească, ne-au trezit amintiri dulci despre plai și grai, ne-au îndemnat să încingem o horă, o sărbă. O priveliște frumoasă, o feerie de talente, o sărbătoare a frumosului și tradiției.

Concursul plăcintelor

Cele 24 de delegații din diferite colțuri ale raionului, s-au prezentat cu expoziții de plăcinte. Gospodine iscusite au muncit cu zel ca aceste bucate să fie nu numai gustoase, dar și apetisante, deosebite ca formă. Cu brânză, vișină, cartofi, varză, mac, magiun – pentru toate gusturile și preferințele. S-au înfruptat din ele nu numai membrii juriului, dar și locuitorii orașului Briceni, care au fost prezenți la sărbătoare. La plăcinte s-a găsit și un pahar de vin, așa cum e primit la moldoveni. Locurile premiate au revenit celor, care au adus cu sine tradiția și obiceiul, datina și cuptorul de plăcinte de la străbuni, împânzit cu dragoste și dăruire de sine, cu un fir de busuioc prins la brâu... Premiul Mare l-a ocupat primăria Drepcăuți, locurile unu, doi și trei le-au împărțit respectiv primăriile Coteala, Tețcani, Trebisăuți. Cei din Colicăuți s-au ales cu „simpatia publicului”. Învingătorilor li s-au înmănat cadouri de preț și diplome. În cuvântul de încheiere dna Efimia Bandalac, președintele raionului a menționat, că această sărbătoare n-ar fi avut sorți de izbândă, dacă nu

și-ar fi adus obolul lucrătorii de la instituțiile de cultură susținuți de primării. Majoritatea angajaților din sistemul cultură muncesc câte 20-30 de ani pe acest tărâm. Sunt niște oameni cu simțul răspunderii și o înțelepciune rar întâlnită. Victor Hadârcă (Colicăuți), Margareta și Ion Ungureanu (Drepcăuți), Nicolae Bucilă (Criva), Margareta Pascaru (Coteala), Larisa Drobot (Caracușenii Vechi), Zinaida Gulevatâi (Berlinet), Tatiana Pogor (Drepcăuți), Svetlana Mușuc, Tamara Proțiu (Slobozia Șireuți), Rodica Ciacăr, Valentina Druțac (Cotiujeni), Elena Știrbu, Aliona Bușinechi (Larga), Lidia și Gheorghe Melnic, Lidia Colesnic (Bulboaca), Iulia Căpățînă (Colicăuți) și mulți, mulți alții sunt acei pentru care Măria Sa – Cultura este acel domeniu, fără de care ar fi săraci în sensul adevărat al cuvântului.

Cu dragoste și dor

Ținem să menționăm că membrii dinastiilor prezente au fost diferiți după vârstă. Dar toți au interpretat cântece și melodii cu dragoste și dor. Bunăoară. Dinastia Bucilă de la Criva – Nicolae (tata), Marcel (fiul), Aliona (nora) sunt cei mai neîntrecuți lăutari pe la nunți și cumetrii. Dinastia Grișevschi din coteala cântă de-o viață, fiul Aurel ne-a doinit la fluier cu mare dor. Dumnealui mai conduce și formația de dans „Hangul din Coteala”. Domnii Lidia și Gheorghe Melnic din Bulboaca sunt lucrători din cultură. Pe urmele lor pășește cu insistență și unicul fecior, care

astăzi studiază la Universitatea Pedagogică „Alec Russo” din Bălți, facultatea „muzică și pedagogie”. Dinastia Crețu din satul Slobozia Șireuți ne-a cântat în limba ucraineană – niște doamne deosebite care fac parte și din corul bisericesc. Pentru dinastia Starov din Drepcăuți avem un respect aparte. Dl Iurie Starov întotdeauna vine cu plăcere la sărbătorile organizate de către Serviciul Cultură. De data aceasta s-a prezentat în postură de tată și bunel. Feciorul Alexandru și nepoțelul Sănduț au cântat alături de dumnealui cu mare dragoste. Cete mai mari au fost dinastiile Druțac din Cotiujeni, Hadârcă din Colicăuți, Baraliuc din Trebisăuți. Nepoți, strănepoți, lăutari, instrumentiști neîntrecuți. De toate au fost. Ne-am bucurat pentru dinastiile din orașul Lipcani – Școala de arte – Cebotari și Ciobanu. Atât doar am avea de adăugat: profesionalism, măiestrie, străduință, talent.

Cu dragoste și dor ne-au cântat Margareta Pascaru cu fiiculița Dina din Coteala, frații Vladimir și Marin Mardari din Colicăuți, Silvia Marciuc și nepoțica Silvia, Augustina Mânzatu dirijată de mămica Svetlana din or. Briceni și mulți alții.

Toți participanții au primit diplome de laureat și cadouri memorabile.

În final oaspeții, participanții și locuitorii orașului Briceni s-au prins în hora mare.

NADEJDA CUCU, s. Biești, r. Orhei

Orhei Orhei

BOSTANIADA —

o sărbătoare, cum nu s-a mai văzut în Republica Moldova

„Veșnicia s-a născut la sat” - cu acest frumos generic, pe data de 29 septembrie 2013, în s. Lozova, r. Strășeni s-a desfășurat ediția a II-a a Festivalului „Bostaniada - 2013”, lansat în anul 2012.

A fost o sărbătoare, cum nu s-a mai văzut în R. Moldova. Dumnezeu a binecuvântat această zi cu un soare strălucitor, iar culoarea roșie-aurie a toamnei s-a reflectat de minune în hora pieselor de artizanat dirijate de meșteri populari, în mirosul bucatelor tradiționale, pregătite din Maria Sa - DOVLEACUL, care a fost declarat cel mai sănătos product.

Prin poarta improvizată din do-vleci, de dimineață până seara târziu a fost un șuvoi nesfârșit de lume, ve-

nită din toate colțurile țării. Și pe bună dreptate, pentru că organizatorii Festivalului au știut să pună suflet, pasiune, dragoste și adevăr în ceia ce au făcut, ca tot ce au făurit să dureze mult timp în sufletele noastre.

Evoluarea artiștilor a fost apreciată după merit de către spectatori, trezind emoții atunci când în scenă răsunau melodii mai vechi, mai noi, dar cântate cu mult suflet.

Formația folclorică „Comorile plaiului” din comuna Biești, raionul Orhei aduce mulțumiri organizatorilor de la Lozova pentru invitație și ospitalitate. Fie ca acest început să fie și mai departe o semănătoare a valorilor naționale - o calitate frumoasă pentru cotidianul sa-

tului basarabean.

Centrul raional de Cultură și Tineret „Grigorie Sârbu”, Criuleni

În perioada 13-15 septembrie 2013, Ansamblul „model” de dans popular „Lozioara”, conducător artistic dna Natalia Corețchi, împreună cu Studioul Artistic „Victoria”, diriguitor dna Irina Godoroja au fost invitați să reprezinte țara noastră, cu un program artistic la Festivalul-concurs internațional de coregrafie „Сожский хоровод”, din orașul Gomel, Belarusi. La acest festival au participat 7 țări, printre care: Belarusi, Kazakhstan, Rusia, Ucraina, Lituania, Serbia, reprezentate de colective profesionale.

Tinerii și carismaticii dansatori din „Lozioara” au impresionat publicul spectator și juriul prin măiestria interpretării dansului popular, cât și prin frumusețea portului popular moldovenesc, învrednicindu-se cu locul III la categoria „dans popular”, iar membrii „Victoriei” evoluând cu o compoziție coregrafică de excepție „Generația nouă”, au fost apreciați cu locul III la categoria „dans modern”. Orașul nostru a fost reprezentat și de către „Cosânzenele”, ansamblu vocal cu fete frumoase și talentate (Cristina Dimitriu și Dina Buliga) a căror conducător artistic este dna Larisa Breanic, ele au încântat publicul cu voci cristaline și cântec de voie bună, obținând diplomă de participare la nominația „cântec patriotic”.

„Lozioara” și „Victoria” s-au întors cu două centre muzicale și un DVD.

Colectivul „Lozioara”, de asemenea, a mai fost menționat special cu o diplomă pentru prezentarea dansurilor ce au evidențiat cel mai mult tradiția și cultura națională.

În final, mulțumim Consiliului Raional Criuleni, în persoana Președintelui raionului dlui Vitalie Rotaru cât și consilierului raional dlui Oleg Ogor, pentru aportul și susținerea tinerilor întru promovarea și valorificarea tradițiilor naționale și nu în ultimul rând al frumosului, ce le reușesc mereu să le păstreze pentru noile generații.

Festivalul Național al Cărții și Lecturii consacrat scriitorului ION DRUȚĂ

A treia ediție a FNCL care s-a desfășurat în perioada 31 august – 05 septembrie 2013 a fost consacrată în raionul Dondușeni scriitorului /pământeau Ion Druță, aflat la cea de-a 85-a aniversare.

Bibliotecile publice în colaborare cu instituțiile de învățământ, instituțiile preșcolare, casele și căminele de cultură au organizat în această perioadă diverse programe culturale, în care temele și formele principale au fost legate de viața și opera scriitorului și care au inclus: Expoziții de carte; Concursuri de creație proprie (eseuri și poezii); Concursuri de desene și ilustrații, inspirate de opera scriitorului; Concursul: Cea mai bună bibliotecă organizatoare a lecturii operei lui Ion Druță; Spectacole jubiliare, consacrate scriitorului; Victorină literară, desfășurată în mass-media locală; Concursurile: Cei mai activi cititori și Cea mai buna familie cititoare a operei pământeaului nostru; Discuții/dezbateri pe marginea cărților lui Ion Druță și alte activități menite să con-

semneze valoarea inestimabilă a operei druțiene.

Astfel, la 3 septembrie 2013, ziua de naștere a scriitorului, în s. Horodiște (baștina scriitorului) s-a desfășurat o șezătoare literară cu genericul „În ospetie la Ion Druță” organizată de Gimnaziul din localitate în colaborare cu Casa de cultură, iar în Casa raională de cultură Dondușeni s-a desfășurat un spectacol jubiliar de excepție cu genericul „La mulți ani, Ion Druță”.

Pe parcursul spectacolului, în fața spectatorilor au fost prezentate date din biografia scriitorului, (directoarea bibliotecii publice raionale-Svetlana Lupan), fragmente și înscenări din activitatea scriitorului ca nuvelist, romancier, dramaturg, povestitor, publicist, eseist, scenarist, scriitor pentru copii: „Frunze de dor” și „Păsările tinereții noastre” (elevele LT „Alexei Mateevici”, or. Dondușeni), „Casa Mare” (cercul dramatic de la Casa de cultură, s. Plop, director Liliana Rusu), fragmente din eseistica druțiană în lectura scriitorului, poezii și eseuri consacrate scriitorului. Au întregit spectacolul cântecele melodioase „Galbenă Gutuie”, balada „Miorița”, „Satele Moldovei mele” în interpretarea soliștilor Anatoli Lachi și Viorica

Cojocar de la Casa raională de cultură (director – Victor Cojocar), videoclipurile despre Ion Druță, inclusiv „Ion Druță al nostru și al tuturor”, elaborat de BPR, precum și istorisirile de la bastina scriitorului, oferite de profesoara de limbă franceză Raisa Filipciuc din s. Horodiște și alte momente de suflet.

A finalizat spectacolul cu cântecul „Cât trăim pe acest pământ” în interpretarea formației model „Spicușor” de la Casa de cultură s. Dondușeni (director Renata Lungu), susținută de toți participanții la spectacol, inclusiv și de moderatoarea spectacolului Liliana Bantuș din s. Dondușeni.

Iar la 5 septembrie 2013 în incinta Bibliotecii publice raionale s-au efectuat totalurile activităților desfășurate în cadrul FNCL, consacrat aniversării a 85-a de la nașterea scriitorului Ion Druță. Învingătorii și participanții activităților desfășurate în perioada 31 august - 05 septembrie 2013 s-au învrednicit de diplome și cadouri de preț.

Toate activitățile culturale din cadrul Festivalului Național al Cărții și Lecturii au fost consacrate „Marelui Sadovean al Basarabiei - Ion Druță”.

La Mulți Ani, Maestre!

Cahulul lansează noi interpreți

Orașul Cahul și-a reconfirmat titlul de localitate cu cele mai multe și mai pline de har talente muzicale din republică: recent, Radu Buză, tânăr interpret, originar din Cahul, a ocupat locul I la Concursul internațional de muzică „Orfeo in Italy”, desfășurat în orașelul Lide de Jiesolo din Italia. În cadrul acestuia, Radu a interpretat doua șlagăre internaționale care au marcat muzica contemporană a secolului XX: „I feeling good” și renumita melodie italiană „Caruso”.

Petru Botezatu, șeful Secției Cultură Cahul, a menționat că, după două seri de concurs, juriul, în a cărui componență erau renumiți producători, artiști și compozitori din Polonia, Letonia, Danemarca și Italia, a oferit pământeaului nostru locul I, iar Grand Prix-ul a fost câștigat de o interpretă din Belarus, cu doar două puncte avantaj față de interpretul cahu-lean. Radu Buză este laureat al mai multor festivaluri internaționale de muzică, iar în luna aprilie curent a lansat în Cahul noua sa piesă, „Amintiri”.

Nu noi suntem stăpânii limbii, ci limba e stăpâna noastră

(M. Eminescu)

La 31 august, în fiecare an, începând cu 1989, orice suflare basarabeană marchează Sărbătoarea Națională – Ziua limbii române. E sărbătoarea ce ne umezește ochii la auzul versurilor dedicate limbii materne și ne bucură sufletele cu melodiile patriotice dedicate ei. De 24 de ani limba română din spațiul de dincolo de Prut a revenit la grafia latină, haina firească a constituției ei.

Cu mare drag și entuziasm s-a derulat această sărbătoare în capitala țării și în localități, mai cu seamă că în cadrul ediției 2013 s-a desfășurat și Festivalul Național al Cărții și Lecturii, cu genericul „Anul – Spiridon Vangheli”.

Și unde dacă nu la baștina marelui scriitor, sărbătoarea trebuie să aibă cea mai mare semnificație. Secția raională Cultură Râșcani în colaborare cu primăria Grinăuți au organizat o sărbătoare de neuitat la baștina scriitorului.

Elevii de la grădinița „Guguță” au adus cuvinte de drag pentru bunelul Spiridon. Solistele Felicia Bojii și Francesca Cucuruzneac ne-au încântat cu nemuritoarele cântece din repertoriul regretaților artiști Ion și Doina Aldea-Teodorovici, iar Eugen Rusu din s. Hiliuți a fermecat publicul cu cântecul „Dorul Basarabiei”. Elevii din satele raionului, de unde își iau originea alți scriitori, au venit cu un recital de poezie a scriitorilor băștinași. Ansamblul de dansuri populare „Ghiocelul”, conducător dna Claudia Valah de la Casa de cultură Corlăteni au avut o evoluare deosebită, îndemnând întreg Grinăuțul într-o horă de sărbătoare.

Cuvinte emoționante dedicate Sărbătorii Limbii Române a adus în fața locuitorilor președintele raionului Râșcani dl Ion Parea, originar din Grinăuți, Aliona Frecăușan, primar de Grinăuți, Emilia Garbuz, șefa Secției raionale Cultură Râșcani, ei a oferit și diploma de gratitudine organizatorilor.

Șeful Direcției de învățământ Râșcani - Viorel Dandara a adus citire ordinului prin care gimnaziului Grinăuți i s-a conferit numele –Spiridon Vangheli.

Locuitorii din Grinăuți au așteptat sosirea scriitorului Spiridon Vangheli, care le promisese că va fi prezent acasă la această minunată zi, doar starea sănătății i-a fost în ultimul moment un impediment.

Oaspete drag, de la Chișinău a fost consăteanca noastră - interpreta Victoria Lungu, ce prin melodiile ei ce au răsunat și s-au revărsat în tot largul satului a adus băștinașilor fiori de revelație.

Decorul pregătit pentru această zi a fost unul deosebit, mai ales improvizata Căciulă a lui Guguță i-a tentat pe toți participanții de a-și face o poză de neuitat.

Suflul sărbătorii a lăsat o pagină memorabilă pentru toți participanții, sătenii din Grinăuțim căci „Limba română este patria mea”, menționa Nichita Stănescu.

* Descoperim și promovăm talente

DRAG MI-I CÂNTUL

- acesta a fost genericul Concurșului cântecului popular, organizat duminică, 29 septembrie, la Casa raională de cultură din Cantemir, care poartă cu cinste și demnitate numele marelui artist, Nicolae Sulac, originar din satul Sadăc, r. Cantemir și la care și-au demonstrat talentul 7 interpreți din localitățile raionului. Este vorba de Stela Coroli din orașul Cantemir, Maria Bădănaș și Maria Caraulan din s. Cania, Nicolae Chedric din Cioba-

laccia, Eleonora Mocanu din Ghioltosu, Svetlana Ivanschii și Mariana Buzadji din satul Baimaclia, fiecare dintre care, conform regulamentului, a prezentat câte 2 cântece din repertoriul artiștilor din republică. De un succes binemeritat s-au bucurat interpreții Nicolae Chedric din Ciobalaccia, acompaniat de către binecunoscutul lăutar Vasile Lipcan, dar și de Veaceslav și Danu Bărcă, tinerele interprete Svetlana Ivanschii și Mariana Buzadji din Baimaclia, care au cântat alături de dînsatia Urumov din localitate, Eleonora Mocanu din Ghioltosu, care a readus în scenă nemuritoare melodii ale rapsodului-nepereche, Nicolae Sulac, astfel, încât juriul, în frunte cu profesoara de muzică de la gimnaziul „Mihai Eminescu” din Cantemir, Lucreția Butuc, „a cântărit” îndelung până a decis repartizarea locurilor premiante. Oricum, fiecare concurent a fost menționat pentru participare la concurs, iar deținătorii primelor trei locuri s-au ales și cu un CD, semnat de Doinița Sulac, care înmănușează melodii de suflet ale celui mai mare artist al neamului nostru.

În final, în afara concursului, scena Casei raionale de cultură a fost oferită împătimitului de muzică și dans

ION DOMENCO
or. Cantemir

popular, Ion Diaconu, care a venit în fața spectatorilor cu câteva doine culese din satul său de baștină, Țiganca, dat fiind că dumnealui este deținătorul Premiului Mare la prima ediție a Festivalului Doinei, desfășurat în anul trecut la Chișinău. De altfel, Ion Diaconu va participa, în calitate de oaspete, invitat de onoare și la actuala ediție a acestui Festival, preconizat pentru toamna curentă în capitala țării.

Înainte de înmănarea semnelor de grațitudine, doamna Lucreția Butuc avea să menționeze următoarele: „O știe o lume întreagă: cântecul popular exprimă sufletul unui popor, fiind o adevărată enciclopedie a neamului. Melodiile cântate de Nicolae Sulac, care a fost născut să le cânte mereu, punându-și în ele tot sufletul, vor trăi atâta timp, cât va trăi neamul nostru românesc. Motto-ul concursului nostru este „Drag mi-i cântul”, avându-se în vedere îndemnul, dorința sacră de a păstra horele și cântul, care, vine vorba, îmbogățesc pământul. Ținem la ele, căci le-am preluat de la părinți, bunei și străbunei, sunt opere artistice create de popor, unele-anonime, dar de o valoare incontestabilă, demnă de apreciere. Iată de ce dorim cu tot dinadinsul să menționăm –cu mândrie binemeritată-faptul că în localitățile cantemirene avem mulți artiști amatori, rapsozi populari cu renume și acest fapt ne însușă încredere, speranță în tendința și dorința noastră de a conserva și promova tezaurul folcloric. Cu atât mai plăcut și salutar faptul că după concursul de astăzi am mai completat cu câteva nume lista interpreților de muzică populară.

Auzul muzical

(Recomandație metodică)

Solfegiu – disciplină care presupune, în primul rând, dezvoltarea deprinderilor practice. Dacă înainte, la I etapă a formării acestui obiect, lecțiile de solfegiu erau alcătuite cu accentul pe intonarea pe note, în prezent, conform cerințelor curriculare din conținutul cursului sunt parte componentă și alte forme de lucru, care contribuie la educarea și dezvoltarea auzului muzical: analiza auditivă, dicteul muzical, intonarea exercițiilor și intonarea la I vedere. În acest context, propun ca aceste deprinderi, cunoștințe și abilități să fie numite – sistemul de dezvoltare a auzului muzical.

Rolul auzului muzical are o semnificație extrem de importantă în procesul muzical-creativ, în dezvoltarea capacităților muzicale, în educarea dragostei față de arta muzicală. Pe cât auzul muzical este principala unealtă a muzicianului, pe atât de mare este importanța obiectului solfegiu. Ar fi greșit dacă vom considera că dezvoltarea auzului muzical se materializează numai la lecțiile de solfegiu, toate activitățile muzicale, în diverse aspecte: audierea muzicii, interpretarea la instrument sau cu vocea contribuie activ la dezvoltarea muzicalității și a auzului muzical în deosebi.

Acest fenomen „Auzul muzical” exprimă raportul următoarelor componente: înălțimea auzului, simțul modului, metro-ritmului – toate luate împreună formează auzul melodic. Iar senzația culorilor acordurilor, perceperea multor sunete ca un tot întreg, simțul ansamblului și a secvențelor împreună formează auzul armonic. Conform caracterului percepției înălțimii sunetelor, auzul muzical se împarte în două categorii: auz

muzical absolut; auz muzical relativ.

Auzul muzical relativ – capacitatea de a reda și a percepe sunetele, intervalele și corelația modală numai în comparație cu tonalitatea dată ori sunetul respectiv.

Auzul muzical absolut – capacitatea de a reda înălțimea sunetelor fără comparația cu sunetul inițial. Auzul muzical absolut poate fi pasiv, adică capacitatea de a cunoaște înălțimea se bazează pe criteriile de timbru. Elevul care dispune de asemenea auz, cunoaște sunetele redade de un instrument anumit (pian, vioară, acordeon, etc.) și totodată nu poate reda de sinestător sunete aparte sau ale tonalității.

Auzul muzical absolut activ însă, presupune capacitatea elevului nu numai a cunoaște, dar și a reda orice înălțime dată sau scrisă. În practica de toate zilele mai des se întâlnește auzul muzical relativ. E mare însemnătatea auzului intern în sfera interpretării unei lucrări, scrierea unui dicteu muzical, mulțumit căruia elevii pot să-și imagineze în gând rezonanța lucrării, dicteului până la interpretarea, scrierea lor și totodată în timpul interpretării, care permite controlul sunetului real.

Auzul muzical melodic este unul din principalele componente ale capacităților muzicale. Însușirea lui e capacitatea de a percepe, memoriza și a reda sunetele de diferite înălțimi. Principala atenție în solfegiu profesorii trebuie să atragă la însușirea legăturii sunetelor, melodiilor. Anume auzul muzical melodic prezintă prima dovadă de muzicalitate. În auzul muzical e foarte importantă intonarea. În lucrul asupra dezvoltării auzului muzical intonarea se înțelege ca o turăție melodică și ca corectitudinea,

TATIANA COROI, șef filială Școala de Arte „V. Hanganu”, Baimiacia, Cantemir

puritatea rezonanței. Ambele forme – auzul melodic și intonarea, sunt legate reciproc. E necesar ca această legătură să fie luată în considerație în lucrul asupra dezvoltării auzului.

Greșelile sistemului vechi se bazează pe aceea, că activitatea orientată în atingerea precisă a intonării fără a ține cont de legătura modală a sunetelor în melodii. Practica mi-a arătat cât de important e ca până la însușirea cunoștințelor teoretice a tonalităților de a educa simțul modului la diferite înălțimi, a dezvoltarea abilității simțirii tonalităților, liber a-și reaminti treptele și a improviza în oricare altă tonalitate.

Vorbind despre baza melodică dezvoltării și educării simțului modal, e imposibil să nu luăm în considerație rolul armoniei. Anume armonia, acordurile, complexul sonor, datorită expresivității și strălucirii emotive în percepere ajută conștient la legăturile modale. De învățat elevii să simtă unde ne duce acordul dat, să înțeleagă legătura între funcțiile armoniei. Luând asupra dezvoltării auzului melodic la baza modală, nu se poate să ne limităm la intonarea pe o voce a capella, trebuie ca larg să folosim armonizarea melodiilor, acompaniamentul armonic. În procesul educării deprinderilor armonia trebuie să fie ajutorul principal. Nivelul dezvoltării auzului muzical mult se apreciază cu intonarea precisă la redarea melodiei. O atenție deosebită în procesul dezvoltării auzului muzical melodic o capătă intonarea și lucrul asupra

deprinderilor intonale este una din principala sarcină a profesorului. Dacă mișcarea aparatului vocal va cădea de sub controlul auditiv, intonarea va fi falsă, iar dezvoltarea auzului se va frîna.

La etapa inițială în dezvoltarea auzului muzical melodic de mare importanță e cunoștința intervalelor, acestor mici elemente muzicale de sinestătătoare. Deaceea însușirea intervalului nu numai în mod, dar și luate aparte de la orice sunet e foarte de folos. Antrenamentul la intonarea intervalului de la sunete aparte ajută la acumularea închipuirilor muzicale interne. Pentru întemeierea unei baze trainice auditive a intonării veritabile, este necesară întocmirea închipuiri-

lor clare despre intervale și legătura reciprocă a treptelor modului. Intonarea intervalului și acordurilor de la sunetul dat, fără acordarea prealabilă nu îndepărtează, dar lărgeste baza intonal-modală, contribuie la crearea sferei modale de sinestătătoare, activează auzul. În dezvoltarea auzului melodic e foarte importantă educarea închipuirilor auditive, fiind baza oricărei intonări. Dacă elevul nu-și închipuie cum va suna sunetele scrise, clar că nu va mai putea nici controla corectitudinea intonării. De aceea la lecțiile de solfegiu a putea să ascuți, cunoaște și aprecia ceea ce auzi, trebuie să ocupe un loc important alături de intonare. Pentru a intona curat trebuie în primul rând să ascuți

și să auzi corect. De aici se poate face concluzia, că la baza lucrului asupra dezvoltării auzului muzical melodic stă educarea reflexelor auditiv și intonal. Așa dar, baza metodică a dezvoltării auzului melodic este:

- *Educarea simțului modal și legătura modală între sunete.*
- *Însușirea și consolidarea închipuirilor auditive.*
- *Elaborarea corectă a deprinderilor intonale.*
- *Iscușința de a conduce cu închipuirile auditive și cunoștințele căpătate pentru a le întrușipa în intonare.*
- *Abilitatea de a auzi și a aprecia calitatea intonării.*

Festivalul etnofolcloric „De la lume adunate”

ELENA LEVIȚCAIA, Secția Cultură Orhei

La bine și la greu, la necaz și bucurie, la victorie și eșec din veac în veac i-a întrunit pe oamenii de pretutindeni cântecul și credința. Chiar dacă ziua de duminică, 15 septembrie, a plouat pretutindeni, la Sămănanca, raionul Orhei a plouat cu cântece și voie bună.

În scopul promovării tradițiilor și obiceiurilor etniilor conlocuitoare în raion, valorificării creației de diferite genuri și evidențierii talentelor minorităților naționale a avut loc ediția a XIII-a a Festivalului etnofolcloric „De la lume adunate”, care se desfășoară anual conform Hotărârii Guvernului, în a treia duminică a lunii septembrie.

Cu multe emoții și delectări ale sufletului, participanții au întins o horă chiar în centrul satului, iar muzica de fanfară a scos din case mulți să-

teni, iar după cum e tradiția: oaspeții au fost întâmpinați cu pâine și sare și salutați respectuos de către dna primar a s. Sămănanca - Ioana Goriuc, după care au urmat vorbe bune, cântece, aplauze și bună dispoziție.

La festival au participat ansambluri folclorice care promovează cultura ucraineană: „Ivanceanca”, s. Ivancea, „Văsălca” – s. Bulăiești, „Văsălica” – s. Sămănanca, precum și colectivele artistice din vecinătate: Orchestra de muzică populară „Izvoarăș”, s. Camencea, ansamblul folcloric „Baștina” – s. Peresecina, grupul vocal din s. Donici, fanfara tradițională, s. Seliște etc.

Colectivele artistice au fost menționate de organizatori de către Secția Cultură în colaborare cu administrația locală, cu diplome și premii bănești, pentru munca creati-

vă, dragostea de cântec și tradiții, pentru promovare frumosului în scenă și împărtășirea lui gratis cu cei din jur.

Cu un mesaj de felicitare pentru cei prezenți, cu cuvinte de încurajare și respect a venit Andrei Globa – vicepreședintele raionului, Gheorghe Guriuc, șef Secția Cultură.

Frumusețea trăiește în fiecare din noi, indiferent de naționalitate, de limba care o vorbim, de obiceiurile și tradițiile - cât trăim în aceeași țară, ne încălzește același soare noi suntem un popor.

Secția Cultură aduce sincere mulțumiri administrației locale, tuturor primarilor care au susținut deplasarea colectivelor, formațiilor artistice și celor prezenți care cu ochii sclipitori, aplauze și zâmbete au făcut sărbătoarea și mai frumoasă, și mai plină de suflet.

Cartea și Lectura ne unește

Vineri, 30 august, la Biblioteca Publică Mateuți s-a desfășurat Festivalul Național al Cărții și a Lecturii, unde a vernisat o expoziție de carte din creația scriitorului Ion Druță, după care au urmat concursurile: Creații proprii; Creația scriitorului Nicolae Dabija; Cel mai activ cititor al anului. La Concursul Creația scriitorului Nicolae Dabija s-au învrednicit de diplome: Ionela Nicolai și Nadejda Morari care au citit dintr-o răsufare cartea „Nu vă îndrăgostiți primăvara” și au fost impresionate de genul de literatură scurtă. Dna Nina Sereda a primit în dar o carte fiind Cel mai activ cititor al anului, care i-a cărți la împrumut și pentru nepoții de acasă și pentru cel student. La concursul Creații proprii au izbutit să cucerească publicul dna Lupașcu (Hâncu) Maria Spiridon cu excepționalele poezii, închinat regretatului poet Dumitru Matcovschi: „Rugă”; „Rugă de la urmă”; „Blestem”, „În fața istoriei neamului”; dna Svetlana Mihalachii cu poeziile la tema dragostei sublime, pentru un poet poeziile sunt toate la fel, însă publicul a apreciat poezia „Pentru tine”. Au prezentat poezii de nivel începător Mihail Donica și Nicu Botnari.

Din toate aceste poezii, sperăm măcar câteva să fie publicate în vol.2 „Mugurii Inspirației”. În continuare reproducem unele poezii închinat regretatului D. Matcovschi, autor Lupașcu (Hâncu) Maria Spiridon.

*N-a mai avut
Ca el feciori!
Însă de nu ești
Vinovat,
Cu rugă mare
Vin la tine-
Blestemul să-mi fie
Iertat,
Că suferi, știu,
Și tu ca mine.*

Nu! Nu pleca!

Blestem

*O! Suflet, suflet
Păcătos,
Fii blestemat
De mii de ori:
Pământul tău
Moldovenesc*

*Te-așteaptă neamul,
Te-așteaptă satul,
Nistrul drag,
Te-așteaptă maica-ndurerată,
Te-așteaptă taică-tău
În prag.
Nu! Nu pleca!*

Cultivarea lecturii

CAROLINA GUȚAN,

bibliotecară/profesoară, LT „D. Matcovschi”, Vadul-Rașcov

Societatea noastră parcurge o perioadă când valorile spirituale își pierd locul și rolul în formarea personalității. În loc de lectura cărții, elevii preferă un film de agresiune, iar în loc de bibliotecă – internetul. Noi îi orientăm pe elevi spre carte și lectură, spre lăcașul spiritual uman – biblioteca, locul unde fiecare persoană își găsește un refugiu. Citind zi de zi, consider că elevii vor deveni mai inteligenți, mai buni, mai puternici spiritual, pentru că nicăieri nu se vorbește mai frumos, mai înțelept ca în cărți.

Bibliotecarul este acel care îl ajută pe cititor cu multă răbdare și dragoste la alegerea celor mai interesante cărți cultivându-i cultura lecturii.

În bibliotecă LT „Dumitru Matcovschi” din s. Vadul-Rașcov se organizează tradițional activități, pentru atragerea elevilor la bibliotecă, cu diferite tematici: „Cartea-i far în larg de mare”, „Cartea – prietena mea”.

Recent a fost organizată o activitate consacrată cărții cu subiectul „Cărțile sunt pâinea sufletului” unde elevii și-au demonstrat dragostea față de lectură și de carte. Ei au venit cu multe cugetări ale înaintașilor despre carte: „Numai citind mereu, creierul va deveni un laborator nesfârșit de idei și imaginații” (M. Eminescu). „O carte este un sprijin, o mângâiere, un îndemn. Este una căreia îi datorezi cât celui mai bun învățător” (N. Iorga).

Au fost înscenate fragmente din diferite opere cu subiectul „Cine citește – ghicește”: Mihai Sadoveanu – „Baltagul”, Dumitru Matchovshii – „Tata”, Ion Druță – „Frunze de dor”, Dumitru Matchovshii – „Cântec de leagăn pentru bunici”, Ion Creangă – „Amintiri din copilărie”, Ion Luca Caragiale – „Vizita”. Elevii au cunoscut opera, scriitorul și personajele. S-a desfășurat concursul de desene inspirate din cărțile citite, au fost dedicate

creații scriitorilor preferați cu genericul „Cartea mea preferată”. Elevii le-au comentat, iar membrii juriului au apreciat cele mai bune desene. Nu au rămas neuitate și recitalurile de poezie cu tematica cărții și a bibliotecii.

Recent, fondul de carte al bibliotecii LT „Dumitru Matcovschi” a fost reînnoit cu o donație primită de la Guvernul României, căreia îi suntem recunoscători, inclusiv ambasadorului României în Republica Moldova dlui Marius Lazurcă. Cu prilejul acestei donații la activitate a fost făcută și o prezentare de carte. Fiecare carte conținea ceva nou, interesant și atractiv pentru elevi.

La finele activității, elevii au participat la o dezbatere cu genericul „Care este viitorul cărților în secolul televiziilor și calculatoarelor?”. Ei au venit cu concluzii convingătoare, inclusiv:

- „Cartea este un bun al tuturor;
- „Ea trebuie să trăiască mulți ani”.

GRIGORE ZĂNOAGĂ,
șef Secție Cultură, Tineret și Sport Șoldănești

Cum am început să studiez trombonul

observat și am memorizat mișcările făcute de trombonistul cu (mai târziu am aflat cum se numește) culisa și ardeam de nerăbdare să încerc și eu.

Nu peste mult timp, muzicanții au fost poftiți la masă, iar mie mi-au încredințat paza instrumentelor. Nenea trombonist mi-a permis să țin trombonul, făcându-mi o instrucție serioasă să nu lovesc instrumentul de vreo tobă, scaun sau altceva.

... Așa au început încercările mele de studiere a trombonului. Mai târziu am aflat că utilizam doar 3 poziții din 7 situate în preajmă (4,3,2) așa încât, când s-au întors muzicanții de la masă, i-am rugat să mai cânte o dată „Perinița” că o să cânt și eu la trombon. Mare le-a fost mirarea lăutarilor, dar și mai mare era bucuria mea că îmi reușise (bineînțeles că doar prima repriză, cea mai simplă a piesei) că eu „pot” cânta la trombon. De atunci nu m-a părăsit

niciodată gândul că o să devin trombonist când o să fiu mare.

Astfel, după absolvirea școlii de 8 clase cu note doar de cinci, împotriva voinței părinților, care doreau să mă vadă medic sau învățător, am depus actele la Școala republicană de iluminare culturală „E. Sârbu” din or. Soroca, unde l-am întâlnit, mai târziu, pe acel trombonist de la Florești (lucra deja profesor de trombon la Soroca). Am devenit prieteni, apoi colegi la Institutul de Stat al Artelor, mai târziu cumătru – mi-a la botezat pe fiul meu Radu – mezinul.

Acum ne întâlnim mai rar, eu fiind transferat cu lucrul la Șoldănești. Știu că nu se simte bine, dar el e un optimist de excepție. Cred în el și îi doresc doar multă sănătate. În rest, le are pe toate. Îl cheamă Ion Ivan, pe care îl cunosc nu doar soroceni și nu are nevoie de publicitate.

Prima lecție de bărbăție

Învățam la școala internat din s. Văscăuți, Florești. Terminasem clasa a V-a și după cum era tradiția pe atunci la noi la școală, primele două săptămâni de vară eram „supuși” unui regim de „reabilitare” (noi îi ziceam de îngreșare), care prevedea luarea mesei de 5 ori pe zi și 2 ore de odihnă la prânz. Dar a-ți văzut vre-o dată ca băieții de 12-13 ani să doarmă la prânz, ei nici seara nu dorm hăt după stingerea luminii.

Noi, 7 băieți ne-am găsit o ocupație, după noi interesantă, dar așa cum s-a dovedit mai apoi – foarte periculoasă ... împușcam cu carbit. Ne înfundam în pădurea din preajmă (săream, fugeam pe geam) și împușcam așa că cutia de 10 kg. de la pasta de tomate zbura mult mai înalt ca stejarii seculari din pădure. Rolurile, între noi erau foarte strict repartizate, fiecare purta răspunderea îndeplinirii responsabilităților sale. Primul turna apă în groapa cu dimensiunile cutiei, al doilea puneă porțiunea

de carbit, cel de-al treilea astupa cutia de jur împrejur cu țărână, al patrulea astupa gaura din cutie să nu iasă gazele, al cincilea aprindea o hârtie de sac, al șaselea venea repede (la comanda celui de al șaptelea) cu focul la gaură din cutie, unde se acumulau gazele, care la comandă se descoperea, ajungea focul și se producea o explozie ce arunca foarte sus cutia. După nu știu a câta explozie, într-o zi cu nefastă, cel ce ținea gazele, alergând de la explozie, s-a împiedicat într-o cutie mică cu benzină (foloseam benzina în caz că hârtia era umedă și nu se aprindea) și tocmai atunci, conform orarului stabilit alerga din urmă și cel cu focul și au căzut unul peste altul.

S-a aprins poiana, îi ardeau picioarele colegului care ținea gazele. Ca la „comandă” ceilalți 5 camarazi au părăsit „câmpul de luptă”, lăsându-l pe Tolea, care de spaimă, s-a culcat pe spate și flutura des din picioarele care ardeau, striga, striga tare, o chema pe mama ...

Am rămas singur cu colegul, prietenul arzând în poiana plină de fum și flăcări. Se vede că Dumnezeu m-a încurajat, mi-a dat puteri și sfat, ... mi-am învelit mâinile cu hârtie de sac și am început să-i sting picioarele lui Tolea... am stins cum am putut, i-am tras pantalonii pe picioare... Apoi tot cu palmele învelite în hârtie am stins locurile arzând ale poenei (ca atare, pădurile noastre nu ard, dar eu de aceasta nu știu). Am luat prietenul la braț, el șchiopăta și plângea înădușit și l-am condus acasă (el era chiar din Văscăuți). În vacanța de vară a primit tratament. Ne-am revăzut la 1 septembrie, eram în clasa a VI-a. El mai șchiopăta. Cu timpul s-a vindecat rămânându-i doar semne de arsuri pe picioare, iar eu, cred că și colegii mei, de atunci n-am mai împușcat cu carbit. Iar lecția de bărbăție, mi-a rămas pentru toată viața... și pentru aceasta îi mulțumesc lui Dumnezeu că m-a întărit în ziua cea de grea cumpănă.

PRESTĂRI SERVICII POLIGRAFICE

FEP Grafema Libris s.r.l.
Cod fiscal 1003600038636
Cont/decontare 22244011092
Cod plătitor TVA 0402143
BC "Energbank" SA, m. Chișinău fil. Centru
cod bancar ENEGMD 22895

Notograf Prim s.r.l.
Cod fiscal 1009600037527
Cont/decontare 222490100004601
BC "Fincombank" S.A. fil. Nr. 1 Chișinău
cod bancar FTMDMD2X735

mun. Chișinău,
str. București 68, etajul 3, of. 313.
tel/fax: (022) 202-555; 202-553.
mob.: 069-39-29-09; 069-022-237

Literatură de specialitate și beletristică

Nr.	Denumire	Pagini	Preț (lei)
1.	Abecedarul muzicii și solfegiul (Clasa I-II), L. Țurcanu, A. Țurcanu	192 p.	50
2.	Abecedarul muzicii și solfegiul (Clasa III-IV), L. Țurcanu, A. Țurcanu	122 p.	50
3.	Literatura Muzicală (p/u șc. Arte/Muzică), (anii I-II de studii), S. Badrajan, A. Rojnoveanu, S. Rotaru	236 p.	50
4.	Literatura Muzicală (p/u șc. Arte/ Muzică), (anii III-IV de studii), S. Badrajan, A. Rojnoveanu, S. Rotaru	278 p.	50
5.	Arta Muzicală din R.M. Academia de Știință a Moldovei Institutul Patrimoniul Cultural	952p.	120
6.	Muzică etnică: tradiție și valoare V. Ghilaș	296 p.	20
7.	Învățământul Muzical în Moldova Gleb Ciacovski-Mereșanu	276 p.	20
8.	Alină dorule alină (Cântece și melodii populare din Moldova și Bucovina), Dumitru Blajinu	352 p.	100
9.	Melodii de pe coline vol.II (partituri pentru orchestre de muzică populară), Serghei Ciuhrii	152 p.	30
10.	Ține-mă dorule lin (piese corale), Eugen Mamot	116 p.	30
11.	Cântece de dor (pentru diverse formații vocale), V. Nevoie	74 p.	30

Nr.	Denumire	Pagini	Preț (lei)
12.	Plaiul meu (coruri), Victor Nevoie	126 p.	30
13.	Nouă azi ne-a răsărit (colinde de Crăciun)	146 p.	30
14.	Și îngerii ca omul plâng (cântece și poezii de autor), Maria Stoianov	190 p.	20
15.	Gânduri țesute-n suflet (cântece și poezii de autor), Maria Stoianov	200 p.	20
16.	Grigore Grigoriu (viața și creația — album), Ion Proca	248 p.	100
17.	Nicolae Sulac (Mai aproape de departe), Ion Proca	264 p.	30
18.	La Oină (roman), Ion Proca	160 p.	20
19.	Poiana cu heruvimi (figuri ilustre: scriitori, actori...), Ion Proca	248 p.	40
20.	Din cartea copilăriei (poezii pentru copii), Traianus	16 p.	5
21.	Alfabetul Vesel (poezii pentru copii), Ianoș Țurcanu	32 p.	10
22.	Ce ascund cuvintele (poezii pentru copii), Ianoș Țurcanu	36 p.	30
23.	Carte de dragoste (poezii), Ianoș Țurcanu	180 p.	20
24.	Viespea (povestiri), Ion Gorgan	92 p.	10
25.	Cetatea de Cuvinte (Antologie, Scriitori Soroceni), Petre Popa	680 p.	70
26.	Cinegetica (dicționar explicativ), Tudor Colac	300 p.	70

«MAGIA LITERELOR»

joc pentru copii (alfabet)

40
lei

«MAGIA CIFRELOR»

joc pentru copii (cifre)

35
lei

«POIENIȚA VERDE»

joc pentru copii (flora, fauna)

35
lei

«Magia Literelor»,
«Magia Cifrelor»
și «Poienița verde»
sunt jocuri propuse
copiilor cu vârsta între
4–10 ani.

Nr. d/o	Registre Case de cultură, Școli de muzică	Preț (lei)
1.	Registrul de evidență a activității Casei de Cultură (anexa nr. 2 Regulamentul-tip)	14
2.	Registrul de evidență a activității formației artistice de amatori (aprobat Ministerului Culturii nr. 102 din 26 aprilie 2007)	14
3.	Registrul general de evidență a reușitei elevilor (pentru director)	14
4.	Registrul de evidență a șarjei pedagogice profesori și corepetitori	14
5.	Registrul de evidență a probelor de admitere	9
6.	Reistrul frecvenței și reușitei elevilor la disciplinele de grup	7
7.	Catalogul frecvenței și reușitei al elevilor (individual)	5
8.	Planul individual	5
9.	Cartea de evidență a lecțiilor asistate	10
10.	Proiect de lungă durată pentru disciplinele de grup	5
11.	Registrul proceselor—verbale colocvii, concerte academice, expoziții, examene	10
12.	Registrul proceselor—verbale ale consiliilor profesoriale	10
13.	Registrul proceselor—verbale ale ședințelor secțiilor	10
14.	Registrul de evidență a frecvenței profesorilor la serviciu	10
15.	Certificate (de absolvire), (copertă tare, bumvenil)	25

Nr. d/o	Documente pentru biblioteci publice	Detalii	Preț (lei)
1.	Registrul mișcarea fondurilor	A4, 150 p., ofset	14
2.	Registrul inventar	A4, 200 p., ofset	25
3.	Caiet de evidență a activității bibliotecii	A4, 60 p., ofset	14
4.	Caiet de evidență a documentelor recepționate în schimbul celor pierdute	A4, 50 p., ofset	9
5.	Fișa cititorului	A5, ofset 1+1	0.10
6.	Adaos la formularul cititorului	A5, ofset 1+1	0.10
7.	Fișa catalog liniată	7x11, ofset	0.05
8.	Fișa catalog curată	7x11, ofset	0.03
9.	Fișa cărții	8x11, ofset	0.05
10.	Fișa evidenței zilnice	A4, ofset	0.18
11.	Fișa de evidență a ziarelor	8x11, ofset	0.05
12.	Fișa de evidență a revistelor	8x11, ofset	0.05
13.	Despărțitoare de catalog de centru	carton 250 g. ștanțate	0.5
14.	Despărțitoare de catalog de dreapta	carton 250 g. ștanțate	0.5
15.	Despărțitoare de catalog de stânga	carton 250 g. ștanțate	0.5
16.	Despărțitor de poliță	carton tare	4
17.	Fișa de înscriere la bibliotecă	carton 220 g.	0,2
18.	Fișa contract	carton 220 g.	0,4

Editura „Notograf Prim“ s.r.l.
Tipografia F.E.P. Grafema Libris s.r.l

Adresa: or. Chișinău, str. București, 68, of. 313, 314

Tel.: (+373 22) 22-37-86, 20-25-53

Tel./Fax: (+373 22) 20-25-55

E-mail: notografprim@gmail.com

grafemalibris@gmail.com

TABLOUL REPUBLICAN DE ABONARE LA REVISTA „REALITĂȚI CULTURALE”, NR. 11 (29)

Nr. d/o	Raionul/ Municipiul	Nr. abonați	Inst. de cultură	Responsabil de ediție (zonal)
1	Ialoveni	70	61	(0268) 26 004
2	Orhei	68	127	Gheorghe Guriuc (0235) 22 648 Lidia Sitaru (0235) 23 684
3	Hâncești	41	118	Ion Tulbu (0269) 23 070
4	Fălești	39	122	Grigorie Budu (0259) 22 648
5	Edineț	35	92	Rodica Popa (0246) 22 648
6	Criuleni	39	61	Valentina Bobeico (0248) 22 323 Maria Rapcia
7	Ungheni	34	126	Eugenia Baroncia (0236) 22 648
8	Strășeni	30	71	Vera Schirlui (0237) 22 244
9	Anenii Noi	27	72	Vasile Moroșanu (0265) 24 349
10	Călărași	26	90	Sergiu Cojocar (0244) 20 840
11	Bălți	27	23	Vera Caraulan (0231) 25 083
12	Șoldănești	28	64	Grigore Zănoagă (0272) 24 310
13	Glodeni	23	69	Vecislav Barat (0249) 22 648
14	Briceni	22	68	Ilie Zagorciuc (0247) 22 648
15	Soroca	20	125	Grigore Bucătaru (0230) 23 124
16	Nisporeni	21	68	Aurelia Andronache (0264) 23 711
17	Râșcani	20	99	Emilia Garbuz (0256) 22 648
18	Ștefan-Vodă	19	67	Valentina Uță (0242) 22 648
19	Cimișlia	19	74	(0241) 22 648
20	Rezina	17	73	Angela Racu (0254) 24 412
21	Căușeni	20	84	Fiodor Garaba (0243) 22 486
22	Dubăsari	14	34	Valentina Semionov (0248) 44 753
23	Telenești	14	97	Pavel Casian (0258) 22 648
24	Drochia	12	81	Petru Ababii (0252) 22 648
25	Cantemir	13	92	Nicolae Efticov (0273) 22 648
26	Florești	10	119	
27	Leova	11	70	Mihai Suruc (0263) 24 175
28	Dondușeni	10	48	Liuba Dănuță (0251) 24 272
29	Ocnîța	9	68	Ludmila Belonoșca (0271) 21 429
30	Chișinău	7	68	
31	Sângerei	6	99	Valeriu Rusu (0262) 21 898
32	Cahul	4	103	(0299) 22 255
33	Basarabeasca	2	25	(0297) 21 043
34	UTAG (Ceadăr-Lunga)	1	81	
35	Taraclia	0	52	

Total tiraj: 767 ex.

**DIPLOME
INVITAȚII**

AFIȘE

BUCLETE

ECUSOANE

CĂRȚI DE VIZITĂ

de la 5 lei per exemplar + design

de la 3 lei per exemplar + design

de la 1 leu per exemplar + design

de la 8 lei per exemplar + design

de la 1 leu per exemplar + design

de la 1 leu per exemplar + design

**Festivalul dinastiilor de muzicanți și Concursul plăcintelor
din r. Briceni**

Festivalul
etnofolcloric
**„De la lume
adunate”**

s. Sămănanca, r. Orhei

Concursul cântecului popular „Drag mi-i cântul”, r. Cantemir